

OBRANA

Reportáž:
Ako spieva Zuzana

Téma:
Nežná revolúcia

Interview:
Michal Martikán

pplk. John McCrae (1872 – 1918)

Na flámskych poliach

Na poliach flámskych kvitnú maky divé,
rad za radom lemujú biele kríže clivé.
Tu ležíme. Na oblohe škovránky statočne
svoju pieseň spievajú, hukotom zbraní
pod nimi neprestajne rušenú.

My už však nevstaneme a je to možno zdanie,
že včera ešte žili sme, milovali a boli milovaní.
Teraz len ticho ležíme na tejto flámskej pláni.
Náš boj však zasa iní prevezmú.

Do vašich rúk dáme svoju pochodeň
a vy ju neste v diaľ. Ak by vám zhasla,
spomeňte si na náš žiaľ,
že sme tu padli zbytočne.
Len divé maky červené ďalej rastú
na poliach flámskych.

Foto: Ivan Kelement

11. november
Deň vojnových veteránov

OBSAH:

- 4 75. výročie Karpatsko-duklianskej operácie
- 8 Bojové streľby samohybných kanónových húfnic Zuzana 2

- 13 Rozhovor s hlavným veliteľom Spojeneckého veliteľstva pre transformáciu generálom André Lanatom
- 14 Cvičenie malých ženijných jednotiek CETEX 2019
- 16 Rozhovor s Michalom Martikánom
- 18 TÉMA: 30 rokov Nežnej revolúcie

- 24 Nerozlučná dvojica z Vietnamu Huey a Cobra
- 28 Osudy pilota Arthura Leslieho Mayersa
- 34 Memorál kapitána Edmunda Makovníka
- 36 Vojenská tlač v zahraničí
- 38 Štvrtstoročné konflikty na hraniciach Európy

- 44 Dýchaním k štihlosti

Richard Zimányi, plk. v. v.
oddelenie starostlivosti
o vojnových veteránov
a vojenských dôchodcov MO SR

Začiatkom novembra si pripomíname Sviatok všetkých svätých aj Pamiatku zosnulých, no v tomto mesiaci je (nie- len) pre vojakov dôležitý ešte jeden dátum: 11. november. Medzinárodný deň vojnových veteránov si svet pripomína presne v deň skončenia prvej svetovej vojny. Po štyroch rokoch krvavých bojov bolo prímerie podpísané 11. novembra 1918 o 11. hodine a 11. minúte vo vlakovom vozni v Compiègne vo Francúzsku. V niektorých krajinách nazývajú Deň vojnových veteránov Dňom červených makov. Kvet vĺčieho maku má pôvod v básni *In Flanders Field* (Na flámskych poliach), ktorú v roku 1915 napísal kanadský chirurg John McCrae ako reakciu na vojnové hrôzy a zem nasiaknutú krvou padlých vojakov. V roku 1929 potom prijali vojnoví veteráni kvet červeného maku ako svoj symbol. Tento symbol pretrváva dodnes a už aj u nás vyjadruje spomienku na všetkých, ktorí padli alebo bojovali vo vojnových konfliktoch nielen 20. storočia. Deň vojnových veteránov si pripomenieme napríklad na cintoríne v Trenčíne-Kubrej, ktorý veľmi pekne zrekonštruovali bývalí vojaci, členovia Klubu generálov Slovenska, s pomocou súčasných vojenských profesionálov. Je to veľmi symbolické a je mimoriadne dobré, že vojaci sa čoraz častejšie starajú o pamätné miesta aj v iných útvaroch či posádkach. Dňa 11. novembra sa stretneme tiež na vojenskom cintoríne v Petržalke-Kopčanoch, kde každým rokom viac a viac vojakov i nevojakov vyjadruje svoju úctu padlým účasťou na Behu na počesť vojnových veteránov. Podobné novembrové podujatia sa budú konať i v ďalších posádkach. Pravdaže, úcta a uznanie patrí aj žijúcim veteránom. Tým, ktorí spolu s nami oslavovali 75. výročie SNP ako jeho priami účastníci. No aj tým, ktorí sa tradične pred koncom roka zídu na stretnutí ministra obrany s novodobými vojnovými veteránmi – a viacerí z nich budú uvedení do Siene slávy rezortu obrany. Patrí im uznanie a úcta, sú inšpiráciou pre nás všetkých.

Nedostali ste Obranu?

Ozvíte sa nám na telefón 0960 31 29 84
alebo na mail obrana@mod.gov.sk

Mesačník Obrana v digitálnej podobe: www.mosr.sk/obrana/

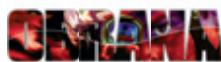
Týždňový súhrn správ eBulletin: www.mosr.sk/ebulletin/

Ďalšie informácie: www.facebook.com/mosr.sk

www.youtube.com/user/MinisterstvoObrany

Distribúcia mesačníka Obrana: obrana@mod.gov.sk

NA TITULNEJ STRANE: Člen Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica Michal Martikán na majstrovstvách sveta v Španielsku potvrdil postavenie historicky najúspešnejšieho slovenského vodného slalomára. V pozadí vľavo Eliška Mintálová, vpravo Peter Škantár. • Foto: Martin Baumann, TASR

MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVII. • č. 11/2019 • Redakčná uzávierka 21. 10. 2019 • Do výroby zadane 25. 10. 2019 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.sceпка@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 17 21, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MÁTUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJÁČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslávské tlačiarne Skalica, s. r. o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR • NEPREDAJNÉ

Deň hrdinov

Spolu s ministrom obrany Petrom Gajdošom sme si na začiatku októbra pripomenuli partizánsku prehliadku v Detve a 75. výročie Karpatsko-duklianskej operácie.

Minister obrany SR Peter Gajdoš sa 5. októbra v Detve zúčastnil na oslavách 75. výročia partizánskej prehliadky, ktorá bola počas Slovenského národného povstania jedinou vojenskou prehliadkou na povstaleckom území v rámci Slovenska. Pri tejto príležitosti ocenil význam celého podujatia a poukázal tiež na rastúcu netoleranciu a extrémizmus v spoločnosti.

„Vojenská prehliadka v Detve z 1. októbra 1944 je dodnes výnimočnou a jedinečnou a patrí k najvýznamnejším udalostiam z čias Slovenského národného povstania,“ pripomenul minister obrany SR Peter Gajdoš. Zároveň vyjadril presvedčenie, že každý správny občan by mal byť aj hrdým vlastencom, ktorý pozná dejiny svojho národa a vie sa poučiť z jeho chýb, no zároveň sa inšpirovať odvahou a statočnosťou svojich predkov.

Jadro defilujúcich jednotiek na prehliadke v roku 1944 tvorila 1. československá partizánska brigáda Milana Rastislava Štefánika, príslušníci povstaleckých jednotiek a francúzski partizáni. Mesto Detva

sa aktívne zapojilo do protifašistického odboja, aj keď sa priamo o Detvu nebojovalo.

Spoločne na Dukle

Minister obrany SR Peter Gajdoš spolu s ministrom obrany ČR Lubomírom Metnarom vzdali 6. októbra hold hrdinom, ktorí zahynuli počas jednej z najkrvavejších operácií druhej svetovej vojny na území Slovenska. Spomienka pri príležitosti 75. výročia Karpatsko-duklianskej operácie sa pri pamätníku česko-slovenských vojakov na Dukle a ďalších dvoch pietnych miestach konala za účasti najvyšších ústavných činiteľov Slovenskej republiky.

„Karpatsko-duklianska operácia je príkladom neoblomnej národnej hrdosti a odhodlania v boji proti nacistickému útľaku, no zároveň aj trvalým varovným signálom voči nebezpečenstvu, ktoré v podobe extrémizmu, rasizmu a xenofóbie hrozí aj dnes,“ uviedol minister obrany Peter Gajdoš. Pri tejto príležitosti udelil pamätné medaily vojnovým veteránom, ako aj mestu Svidník.

Spomienku na hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie si obaja ministri obrany uctili aj pietnym aktom kladenia venčov pri pamätníku armádneho generála Ludvíka Svobodu, veliteľa 1. čs. armádneho zboru, a tiež pri pamätníku Sovietskej armády vo Svidníku. Súčasťou spomienky bola tradične prehliadka Vojenského historického múzea vo Svidníku a Vyhliadkovej veže na Dukle.

Na pomoc Povstaniu

V Duklianskom priesmyku sa počas druhej svetovej vojny odohrala najväčšia a najkrvavejšia bitka línie východného frontu na našom území. Pred začiatkom operácie boli sovietske vojská vzdialené asi 40 až 50 kilometrov od Československa. Operáciu uskutočnili vojská 1. a 4. ukrajinského frontu Českosloven-

skej armády. Začala sa 8. septembra 1944 ráno po takmer dvojhodinovej delostreleckej príprave. Jednotky československého armádneho zboru vstúpili v priestore Dukly na územie vlasti 6. októbra.

Zo strategicko-vojenského hľadiska operácia nebola optimálna pre postup sovietskych vojsk na východnom fronte. Nebola ani v pôvodnom strategickom pláne Československej armády. Práve pomoc Povstaniu si však vyžiadala iné riešenie zamerané na oslobodzovacie boje na území súčasného Slovenska.

V čase, keď vojská 1. československého armádneho zboru prekročili štátne hranice v priestore Duklianskeho priesmyku, mal zbor 23 151 príslušníkov, z čoho 4 601 bolo Slovákov. Operácia sa skončila 28. októbra 1944.

Bojová činnosť zväzkov obidvoch armád vo veľmi zúženom frontovom pásme vošla do československých vojenských dejín ako jedna z najťažších a najkrvavejších vojenských operácií uskutočňovaných na našom území. Údolie smrti asi 4 km severovýchodne od Svidníka bolo 25. – 27. októbra 1944 miestom najväčšej tankovej bitky Karpatsko-duklianskej operácie. Prvý raz vo vojenskej histórii bol v bojoch na širokom fronte prekro-

„Karpatsko-duklianska operácia je príkladom neoblomnej národnej hrdosti a odhodlania v boji proti nacistickému útlaku, no zároveň aj trvalým varovným signálom voči nebezpečenstvu, ktoré v podobe extrémizmu, rasizmu a xenofóbie hrozí aj dnes.“

Peter Gajdoš, minister obrany SR

čený mohutný viacnásobne opevnený a silno bránený horský masív, ktorého zdolaním sa otvoril strategický smer Karpaty – Praha. Do Karpatsko-duklianskej operácie sa zapojilo asi 150-tisíc sovietskych a 16 700 československých vojakov 1. československého armádneho zboru v ZSSR, na druhej strane asi stotisíc nemeckých a maďarských vojakov. Bilancia bojov: 21-tisíc mŕtvych a asi 89-tisíc ranených sovietskych vojakov, asi 1 800

padlých a 4 500 ranených príslušníkov 1. československého armádneho zboru v ZSSR.

Do roku 1993 bol 6. október známy ako Deň Československej ľudovej armády, do roku 2015 niesol názov Deň obetí Dukly. Od roku 2016 si 6. október pripomíname ako pamätný deň Slovenskej republiky – Deň hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie.

Foto: Ivan Kelement, TASR

Novela zákona o ozbrojených silách

Vláda SR schválila novelu zákona o Ozbrojených silách SR, ktorú pripravilo Ministerstvo obrany SR s cieľom rozšíriť účely vysielania príslušníkov Ozbrojených síl SR v súvislosti s plnením záväzkov vyplývajúcich pre SR z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná. V prípade súhlasu Národnej rady SR bude nová právna úprava účinná od 1. februára 2020. Novela zákona reaguje na poznatky rezortu obrany z aplikačnej praxe, reflektuje výsledky analýz systému obrany štátu a reaguje tiež na aktuálny vývoj bezpečnostného prostredia. Nová právna úprava zároveň spresňuje úlohy, použitie a riadenie ozbrojených síl, ako aj pôsobnosť vlády SR a Ministerstva obrany SR pri riadení ozbrojených síl, a to v súlade s už schválenou novelou zákona o obrane Slovenskej republiky.

Generál Bühler na Slovensku

Minister obrany SR Peter Gajdoš na pôde rezortu obrany rokoval s veliteľom Spojeneckého veliteľstva v Brunssume generálom Erhardom Bühlerom. Spoločnému stretnutiu dominovali otázky multilaterálnej spolupráce v rámci NATO, ako aj pôsobenie slovenských vojakov v zahraničí. Generál E. Bühler navštívil rezort obrany na pozvanie náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generála Daniela Zmeka. Počas návštevy Slovenskej republiky navštívil aj styčný tím pre integráciu síl NATO na Slovensku (NFIU) vo Vajnorocho a Vojenský technický a skúšobný ústav Záhorie. Minister Gajdoš informoval gen. Bühlera o plnení medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky, ktoré jej vyplývajú z členstva v Severoatlantickej aliancii, ako aj o dosahovaní požadovanej úrovne obranných výdavkov. Priblížil mu proces modernizácie techniky Ozbrojených síl SR. Pozornosť venovali aj pôsobeniu slovenských vojakov v rámci NATO, najmä ich nasadeniu v Iraku a v Afganistane.

Foto: Ivan Kelement

Nehoda stíhacieho lietadla

Stíhacie lietadlo MiG-29 Vzdušných síl OS SR sa vo večerných hodinách 28. septembra zrútilo do neobývanej oblasti pri obci Nové Sady – časť Ceroviny pri Nitre, pilot sa katapultoval. Príčina nehody je predmetom vyšetrovania. V súčasnosti sú pozastavené všetky cvičné lety stíhacích lietadiel MiG-29, ale pohotovostný systém NATINAMDS je plne zabezpečený. Stav skúseného a prvotriedne vycvičeného pilota, ktorý má nalietaných približne 1 200 letových hodín, je stabilizovaný. Išlo o štandardný cvičný let dvoch stíhacích lietadiel MiG-29, pričom druhý pilot bezpečne pristál na letisku Sliač.

Ocenenie za pomoc pilotovi

Minister obrany SR Peter Gajdoš 3. októbra ocenil Ľuboša Hana a Lukáša Lendela, ktorí 28. septembra poskytli pomoc pilotovi havarovaného stíhacieho lietadla MiG-29. Poďakoval im, že nestratili rozvahu, no predovšetkým sa zachovali ľudsky. Ich čin ocenil aj medailou ministra obrany 3. stupňa. Dvojici mužov poďakovali v mene rezortu aj generálny tajomník Služobného úradu Ministerstva obrany SR Ján Holko, náčelník Generálneho štábu OS SR gen. Daniel Zmeko a veliteľ Vzdušných síl OS SR genmjr. Ľubomír Svoboda.

Štátny tajomník v Poľsku

Štátny tajomník Ministerstva obrany SR Róbert Ondrejcsák rokoval 2. októbra s poľským štátnym podtajomníkom ministerstva národnej obrany Pawełom Woźnym. Cieľom bolo zhodnotiť aktuálny stav slovensko-poľskej bilaterálnej spolupráce na poli medzinárodnej bezpečnosti a obrannej politiky, ako aj hodnotenie budúcich možností vzájomných aktivít medzi Slovenskom a Poľskom. Program pracovnej návštevy štátneho tajomníka R. Ondrejcsáka vo Varšave pokračoval účasťou na Varšavskom bezpečnostnom fóre 2019 a vystúpením na expertnom paneli venovanom problematike rozvoja obranných spôsobilostí.

Úcta generálovi Golianovi

Minister obrany Slovenskej republiky Peter Gajdoš v obci Trnovec nad Váhom 27. septembra slávnostne odhalil pamätnú tabuľu venovanú prvému veliteľovi Slovenského národného povstania generálovi Jánovi Golianovi. Má byť dôstojnou pamiatkou na túto významnú osobnosť a odkazom, že Slovensko sa v rozhodujúcich chvíľach postavilo na stranu slobody.

Zlatá Naša končí

Trojnásobná olympijská víťazka, majsterka sveta a držiteľka troch malých krištáľových glóbusov biatlonistka Anastasia Kuzminová sa rozhodla definitívne ukončiť aktívnu športovú kariéru. Informovala o tom na tlačovej konferencii Slovenského zväzu biatlonu (SZB) v Bratislave. Kuzminová však naďalej zostáva zamestnankyňou Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica a bude sa podieľať na rôznych projektoch.

15. ročník literárnej súťaže

Ministerstvo obrany vyhlásilo 15. ročník literárnej súťaže študentov stredných a vysokých škôl. Mohli sa do nej zapojiť zaslaním príspevkov na tému „Inšpiratívny generál Štefánik“ do 3. novembra. Porota do 22. novembra vyberie po päť najlepších prác v oboch kategóriách, ktoré postúpia do druhého kola. O víťazoch rozhodne verejná hlasovanie na facebookovom profile ministerstva obrany od 25. novembra do 2. decembra. Víťazi získajú prémie 500, 400 a 300 eur.

Vyššie platy pre vojakov

Vyššie platy profesionálnych vojakov sú realitou. Novelu zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov, ktorej cieľom je zatraktívniť službu v ozbrojených silách, 16. októbra schválilo plénum Národnej rady Slovenskej republiky.

Nový systém odmeňovania profesionálnych vojakov má zvýšiť konkurencieschopnosť vojenského povolania na trhu práce a prispieť tiež k stabilizácii vycvičeného a pripraveného personálu. Nová právna úprava vstúpi do platnosti 1. februára 2020.

Splnený sľub

„Dnes sa nám podarilo splniť sľub, ktorý sme dali profesionálnym vojakom. Je to historický deň, pretože od roku 2006 neboli platy profesionálnych vojakov výrazne upravované. Ďakujem všetkým, ktorí sa na príprave novely zákona o štátnej službe podieľali, a aj tým, ktorí za ňu hlasovali,“ povedal po hlasovaní v Národnej rade SR minister obrany Slovenskej republiky Peter Gajdoš a zároveň poďakoval predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky a predsedovi Slovenskej národnej strany Andrejovi Dankovi za politickú podporu. „Bez politickej podpory by sa nám takáto veľká vec nepodarila zrealizovať,“ zdôraznil.

„Akákoľvek modernizácia ozbrojených síl neznamená skutočne nič, ak nebude mať kvalitne vycvičený personál,“ uviedol minister Gajdoš s tým, že rovnováha medzi modernizáciou, výcvikom a personálom musí byť adekvátne. Pote-

šilo ho, že novela našla podporu naprieč politickým spektrom vzhľadom na to, že za ňu hlasovalo 131 poslancov.

Odmeňovanie musí byť podľa šéfa rezortu obrany férové, čo má v praxi znamenať, že sa plat vojaka rozdelí na dve časti. Hodnostná tarifa bude tvoriť jednu tretinu, zatiaľ čo funkčná tarifa dve tretiny. To podľa podpredsedu SNS a poslanca NR SR Antona Hrnka zatraktívni náročnejšiu službu. Anton Hrnko zároveň uviedol, že mu je ľúto, že sa zastavili niektoré výzbrojové projekty. „Ja si myslím, že volebné obdobie nemôže byť termín, ktorým sa limituje nejaká aktivita v ozbrojených silách, pretože to je dlhodobý proces,“ doplnil. Ako ďalej uviedol, odmeňovanie v ozbrojených silách doteraz nebolo celkom spravodlivé. „Teraz sa funkčnou tarifou zatraktívni najmä tá viac náročná služba,“ zdôraznil s tým, že tento krok je dôležitý aj pri zvyšovaní kvality Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Atraktívnejšie povolanie

V zmysle novely z dielne rezortu obrany bude hodnostný plat po novom dvojzložkový, čo znamená, že bude pozostávať z hodnostnej tarify a funkčnej tarify. Podiel na hodnostnom plate bude tvoriť približne 1/3 hodnostná tarifa a zvyšné 2/3

bude tvoriť funkčná tarifa. Zároveň môže byť funkčná tarifa vo vzťahu k vykonávanej funkcii v jednotlivých vojenských hodnostiach zvýšená až do výšky 50 percent tarify, pričom jedným z rozhodujúcich prvkov bude charakter vykonávanej funkcie. Novinkou je tiež inštitút zvyšovania hodnostného platu o jedno percento za každý rok výkonu štátnej služby.

Výšku hodnostného platu vojaka druhého stupňa stanovilo ministerstvo v návrhu tak, aby sa jeho hodnota približovala priemernej nominálnej mesačnej mzde zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky. Od neho by sa mal odvíjať aj plat mužstva a poddôstojníkov. Hodnostný plat poručíka sa stanovil vo výške 1,5-násobku hodnostného platu vojaka druhého stupňa. Dôstojnícke platy by sa mali odvíjať od platov poručíkov.

Rezort obrany chce zvýšením platov vojakov zastaviť pokles záujmu o povolanie profesionálneho vojaka a zvýšiť jeho atraktivitu. Zároveň chce zamedziť súčasným i predpovedaným rizikám, ako sú neschopnosť udržať v Ozbrojených silách Slovenskej republiky vzdelaný, vycvičený a kvalifikovaný vojenský personál, generálne nevyvážený personál či pokles úrovne života profesionálnych vojakov.

Foto: Jakub Neubauer

Previerka samohybných húfníc pred Lotyšskom

Ako spieva Zuzana

Prvé tri októbrové dni sa v priestoroch Centra výcviku Lešť uskutočnilo taktické cvičenie s bojovou strelbou samohybných kanónových húfníc vz. 2000 Zuzana 2. palebnej batérie michalovského samohybného delostreleckého oddielu.

Podľa veliteľa oddielu podplukovníka Romana Bobaľa cvičenie batérie a dvoch prieskumných tímov je súčasťou prípravy na budúročné vyslanie príslušníkov oddielu v rámci predsunutej prítomnosti eFP v Lotyšsku.

Pred prvou misiou

V polovici budúceho roka tam michalovskí delostrelci vystriedajú príslušníkov nitrianskeho mechanizovaného práporu. Na streľbách bol prítomný aj koordinátor palebnej podpory a náčelník delostrelectva OS SR plukovník Pavol Barančík. „Pôjde o historicky prvú účasť ucelenej delostreleckej jednotky v zahraničí pri plnení úloh spoločne s ďalšími príslušníkmi armád NATO. Preto kladieme na jej prípravu taký dôraz. S výsledkami streľby aj s prístupom veliteľov a príslušníkov batérie som spokojný. Verím, že v nadchádzajúcich mesiacoch bude ich príprava gradovať a urobia v Pobaltí dobré meno nielen nášmu delostrelectvu, ale aj celým ozbrojeným silám a Slovensku,“ hovorí s presvedčením plukovník Barančík a dodáva, že pre delostrelcov je to výzva. Čaká ich ešte obstarávanie meteorologických staníc či špeciálnej munície. No a v Lotyšsku množstvo výcvikových možností.

Cvičenie pozostávalo z precvičenia manévru, organizácie streľby a riadenia paľby a reálneho postreľovania cieľov vo dne aj v noci. Veliteľ oddielu pripomína, že preverilo veliteľov v plánovaní nastávajúcej operácie a naplánovaní presunu do jej priestoru, zo spôsobilosti riadenia podriadených jednotiek počas plnenia úloh defenzívnej operácie a pri riadení a poskytovaní palebnej podpory v prospech manévrových jednotiek. Ale napríklad aj v zhromažďovaní, analýze, spracovaní hlásení o situácii a odovzdávaní správ.

Obmenená batéria

„Bolo to dôležité aj preto, lebo batéria prešla v poslednom období pomerne výraznými personálnymi zmenami. Jednotka počas troch výcvikových dní splnila spolu dvanásť palebných úloh, z toho šesť bojovou streľbou. Dve palebné úlohy sa plnili v noci. Vo všetkých prípadoch boli ciele zasiahnuté a vyradené z bojovej činnosti. Celkovo hodnotím, že cvičenie ukázalo správne smerovanie výcviku jednotky, jej súdržnosť a vôľu popasovať sa s technickými aj meteorologickými podmienkami. Zistené nedostatky sa docvičia. Ich odstránenie preveríme v priebehu cvičenia v apríli budúceho roka znova na Lešti. Medzi najlepších patrili veliteľ palebnej čaty poručík Daniel Michlina, zástupca palebného družstva čatár Ľuboš Kalkahus, technik rotný Juraj Knapík, vodič slobodník Miloš Meričko a starší prieskumníci desiatnici Slavomír Kešel a Ladislav Pihulič,“ konštatuje podplukovník Bobaľ.

Predsunutá prítomnosť

Aliančná predsunutá prítomnosť eFP je jedným z hlavných výstupov Varšavského summitu NATO z júla 2016. Pozostáva z vytvorenia štyroch bojových zoskupení v sile posilneného práporu umiestnených v Poľsku pod vedením USA, v Litve pod vedením Nemecka, v Lotyšsku pod vedením Kanady a v Estónsku pod vedením Veľkej Británie. Konkrétny vojenský príspevok členských štátov je potvrdením národného záväzku vyplývajúceho z princípu kolektívnej obrany NATO.

Slovensko vysielalo doposiaľ v rámci svojho príspevku príslušníkov mechanizovanej roty, Vojenskej polície, národného podporného prvku, čaty opráv a zdravotníkov. V rámci bojovej skupiny vo výcvikovom priestore Adaži pod velením Kanady pôsobí každá rotácia celkovo šesť mesiacov (okrem prvej na báze prevažne levického mechanizovaného práporu v roku 2017).

Doteraz v Lotyšsku pôsobili dve rotácie martinského mechanizovaného práporu, do konca roka plní úlohy prvá rotácia nitrianskeho mechanizovaného práporu. V prvej polovici roka 2020 ju vystrieda druhá rotácia a od polovice budúceho roka budú slovenské ozbrojené sily a Slovensko v Pobaltí reprezentovať dve rotácie michalovského samohybného delostreleckého oddielu.

V mnohonárodnej bojovej skupine NATO eFP BG Lotyšsko je zastúpených osem spojeneckých krajín: Kanada (rámcová krajina eFP), Albánsko, Česká republika, Poľsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko a Taliansko. Príspevok Slovenska v Pobaltí je potvrdením aktívneho členstva v Severoatlantickej aliancii a zároveň dokazuje pripravenosť spoločne sa podieľať na aktivitách kolektívnej obrany členských krajín NATO.

„Pôjde o historicky prvú účasť ucelenej delostreleckej jednotky v zahraničí pri plnení úloh spoločne s ďalšími príslušníkmi armád NATO. Preto kladieme na jej prípravu taký dôraz.“

plukovník Pavol Barančík

koordinátor palebnej podpory a náčelník delostrelectva OS SR

Personálne zmeny, ktoré spomínal veliteľ oddielu, veľmi dobre charakterizuje aj príklad osádky dela čatára Jozefa Duncu. Rodák z Jasenova v okrese Humenné velí Zuzane len dva mesiace. Ale vlastne celá osádka sa obmenila. Priznáva, že streľby i celé vyvedenie na Lešti sú pre nich prvou zaťažkovou skúškou. „Bojové streľby už síce všetci absolvovali, ale na iných pozíciách a v iných osádkach. Ja som bol pri nich vodičom. Momentálne sme vo vyčkávacom priestore (Valec). Práve sme dostali povel, ideme do priestoru nabíjania a potom do palebného postavenia,“ stihne ešte v rýchlosti povedať čatár Dunca a jeho Zuzana opúšťa kryt maskovacej siete. Veliteľ dela sa na pôsobenie v Lotyšsku teší. Zatiaľ má za sebou medzinárodné skúsenosti z pôsobenia v misii UNMEE v Eritrei, UNFICYP na Cypre a UNDOF na Golanských výšinách.

Recept na piesok

Vodič desiatnik Milan Žeco bol ako vodič muničnej Tatry na streľbách a cvičení v Poľsku na jar, bola to dobrá skúsenosť. „Bol tam dosť piesočnatý terén, čiže podobný, aký nás čaká v Lotyšsku. A ako sa v takých podmienkach jazdí? Jazda v piesku je ná-

ročnejšia. Treba jazdiť na nižších prevodových stupňoch a s vyššími otáčkami, motor dostáva viac zabrať. A, samozrejme, treba podhustiť pneumatiky. Na Zuzane som vodičom dva mesiace, Lešť je po tejto stránke pre mňa vlastne malou maturitou. Zatiaľ som spokojný s vozidlom aj s našou osádkou,“ hovorí desiatnik, ktorý ešte nebol v nijakej zahraničnej misii či operácii. Časovač desiatnik Július Kováč začínal ako spojár radista v rožňavskom raketometnom útvare. Po streľbách priznáva, že pred nimi, keďže boli premiérové, mal trochu nervozitu, aby to svojej osádke dela nepokazil. Ale pri samotných streľbách nervozita pominula... Nabíjač desiatnik Daniel Pasulka vlastne len zaskakoval za nabíjača, lebo reálne je časovačom. Svoju úlohu však splnil.

Podplukovník Bobaľ približuje, že základným cieľom cvičenia bolo začať komplexnú prípravu jednotky pred jej vyslaním do Lotyšska. Jednotka odstrieľala reálne palebné úlohy v maximálnom možnom rozsahu, čo michalovským delostrelcom umožnila dostupná munícia i možnosti výcvikového priestoru. Palebné úlohy boli smerované čo najreálnejšie v súlade s úlohami, ktoré budú plniť v Lotyšsku na podporu manévrových jednotiek. Tomu zodpovedali aj vzdialenosti streľby od 5 do 7,5 km. Rovnako aj

Posledné sekundy

Čo sa deje v kabíne samohybné kanónovej húfnice pred streľbami? Veliteľ je zodpovedný za celkovú pripravenosť na streľbu. Je povinný nastaviť súradnice do palubného systému, skontrolovať prevzatú a doplnenú muníciu a oboznámiť sa s plánovanými streľbami. Nastaví frekvencie pre spojenie.

Vodič je zodpovedný za odomknutie hlavne a spustenie hydraulického systému na vysunutie podpier. Po zahlásení veliteľovi dela veliteľ vysunie podpery a zdvihne hlavň tak, aby bolo možné delo zamieriť na cieľ.

Nabíjač je zodpovedný za skontrolovanie dopravníka náplní. Dopĺňa náplne do automatického nabíjacieho mechanizmu. Počas doplnenia munície konfiguruje v počítači, v ktorom lôžku dopravníka náplní sa nachádza aká náplň. Tieto údaje sú vzápätí odoslané do palubného systému veliteľa dela na tvorbu palebnej úlohy. Počas streľby kontroluje správne nakrokovanie dopravníka náplní a kontroluje činnosť automatického nabíjacieho mechanizmu.

Časovač je zodpovedný za skontrolovanie správnych granátov. Dopĺňa granáty do automatického nabíjacieho mechanizmu. Počas dopĺňania granátov zadáva do počítača druh strely, ktorá sa nachádza v lôžku. Tieto údaje sa potom odošlú do palubného systému veliteľa dela. Počas streľby nastavuje zapalovače striel na trieštivý alebo trhavý účinok. Kontroluje aj správnu funkciu automatického nabíjacieho mechanizmu. Počas presunu obsluhuje 12,7 mm guľomet NSV na obranu proti pechote a nízkoletiacim cieľom.

možnosti manévru sú na Lešti obmedzené a nedovolia celkom simulovať podporu manévrových jednotiek.

Velitelia sú základ

Pochvaľuje si, že po rokoch sa im konečne podarilo obmeniť hodnotnú štruktúru. „Ukázalo sa, že Zuzana ako technicky vyspelejší systém, než bola Dana, si vyžaduje odborne spôsobilejší personál. Preto sa upravili hodnoty v obsluhách. Všetci vojaci sa zmenili na slobodníkov a desiatnikov podľa rozsahu ich prác a povinností. Zároveň sa znížili hodnoty veliteľov časti diel na čatárov, aby sme mali zabezpečený kariérny a hodnotný rast v rámci odbornosti. Veliteľ batérie dosiahol výsluhu na hodnosť majora a od prvého marca sa stane mojím zástupcom.

Jeho nástupcom sa stane nadporučík Tomáš Quecke, ktorý už velí batérii na terajšom vyvedení.“

A čo čaká delostrelcov ešte pred odchodom do Lotyšska? Dať dohromady techniku, ktorá má predsa len dvadsať rokov. Treba ju poriadne pripraviť. Všetko je to o ľuďoch, všetko stojí na kvalitnej príprave v družstve. Pokiaľ je pripravené, ako má, potom je oveľa ľahšie zladiť čatu i batériu. Preto bude veľmi záležať na veliteľoch družstiev, ktorí to všetko musia riadiť, dobre pripraviť svojich podriadených. Medzi nimi je podľa podplukovníka Bobaľa mnoho nových vojakov. Musia čím skôr zapadnúť do kolektívu jednotlivých družstiev ako kolieska do celého systému batérie.

Text a foto: Jozef Žiak

Trump hrozí Turecku

V súvislosti s oznámeným stiahnutím amerických vojakov zo Sýrie pohrozil americký prezident Donald Trump zničením tureckej ekonomiky, ak Ankara podnikne v Sýrii niečo, čo bude on pokladať za nepatričné. „Ako som už predtým rozhodne vyhlásil, len aby som to zopakoval, ak Turecko vykoná niečo, čo ja vo svojej nesmiernej a bezkonkurenčnej múdrosti budem pokladať za nepatričné, úplne zničím a vyhladím tureckú ekonomiku. Musia spolu s Európou a ostatnými strážiť zajatých bojovníkov IS a ich rodiny. USA urobili oveľa viac, ako kto mohol očakávať, vrátane obsadenia 100 percent kalifátu IS. Teraz je rad na iných v tejto oblasti, niektorých veľmi bohatých, aby chránili vlastné územie. USA SÚ VEĽKÉ!“ napísal na Twitteri americký prezident. Americké jednotky začali s odsunom zo svojich pozícií v severnej Sýrii po tom, čo Biely dom vyhlásil, že uvoľní severozápad Sýrie pre plánovanú tureckú ofenzívu, ktorú však americké ministerstvo obrany Pentagón podľa svojho vyhlásenia neschvaľuje a varuje Turecko pred destabilizačnými následkami jeho postupu v Sýrii.

India, Pakistan a zvyšok sveta

Jadrová vojna medzi Indiou a Pakistanom by bezprostredne zahubila viac než 100 miliónov ľudí ešte predtým, ako by na Zemi poznačenej novou ľadovou dobou vypukol globálny hladomor. Vyplýva to zo štúdie, ktorú v časopise Science Advances zverejnil vedecký tím z Rutgersovej univerzity v štáte New Jersey. Na základe súčasných reálií, týkajúcich sa akumulácie obyvateľstva a mestských centier v skúmanom regióne, dospeli vedci k záveru, že v prípade jadrovej vojny medzi Indiou a Pakistanom by bezprostredne zahynulo až 125 miliónov miestnych obyvateľov, ak by obaja rivali použili zbrane so silou 100 kiloton, čo je asi šesťkrát viac, ako bola sila bomby zhodenej v roku 1945 na Hirošimu. Podľa vedcov z Rutgersovej univerzity by však išlo len o prvé obete vojny. Nekontrolovateľné požiare, spôsobené explóziami nukleárneho arzenálu, by do atmosféry uvoľnili od 16 do 36 miliónov ton sadzí. Tie by už v priebehu niekoľkých týždňov zahalili oblohu nad celou planétou. Takáto úroveň sadzí v ovzduší by na zemský povrch prepustila o 20 až 35 percent menej slnečného svetla, čo by viedlo k ochladeniu našej planéty o dva až päť stupňov, ako aj ku globálnemu zníženiu celkového úhrnu zrážok o 15 až 30 percent.

Rakúšania ľúbia svoju armádu

Takmer tri štvrtiny Rakúšanov majú skôr pozitívny postoj k Spolkovej armáde. Taký je výsledok prieskumu Inštitútu na výskum verejnej mienky Market, ktorý iniciovalo ministerstvo obrany. Väčšina z opýtaných – až 52 percent – sa tiež vyslovila za dlhšiu základnú vojenskú službu a za viac finančných prostriedkov pre armádu (61 percent). V mladšej vekovej kategórii však nie je väčšina za takéto predĺženie základnej vojenskej služby. Až 95 percent rakúskej mládeže sa nazdáva, že Spolková armáda by sa predovšetkým mala starať o ochranu v prípade katastrof. Asi 40 percent respondentov by si želalo vytvorenie európskej armády. Najviac ohrození sa Rakúšania cítia klimatickými zmenami.

USA dodajú Ukrajine Javelin

Ministerstvo zahraničných vecí Spojených štátov súhlasilo s predajom protitankových striel Ukrajine. Kongres, ktorý musí obchod schváliť, bol informovaný o možnom predaji 150 kusov protitankového raketového komplexu Javelin a desiatich odpaľovacích zariadení v celkovej hodnote 39,2 milióna dolárov (35,7 milióna eur). Systém Javelin pomôže Ukrajine posilniť jej dlhodobé obranné spôsobilosti, ako aj schopnosť brániť zvrchovanosť a územnú celistvosť s tým, že Kyjev nebude mať problém integrovať tento systém do svojich ozbrojených síl. Spojené štáty tvrdia, že strely typu Javelin nemôžu byť efektívne využité na zabratie územia, Rusko však už v minulosti uviedlo, že ich dodanie len ďalej destabilizuje situáciu nabádaním k použitiu sily.

Najväčší importéri zbraní

Austrália sa stala druhým najväčším importérom zbraní na svete za Saudskou Arábiou. Informovala o tom agentúra DPA s odvolaním sa na analýzu Štokholmského medzinárodného inštitútu pre výskum mieru SIPRI. Austrália sa dostala zo štvrtého na druhé miesto v rokoch 2017 – 2018. Podľa televíznej stanice ABC k tomu prispel nákup stíhacích lietadiel a ponoriek za 50 miliárd austrálskych dolárov (30 miliárd eur). V minulých rokoch Austrália zvýšila dovoz vojenských lietadiel a plavidiel v dôsledku hrozieb v regióne. Rebríček importérov zbraní aj naďalej vedie Saudská Arábia, pričom Čína postúpila zo šiestej priečky v roku 2017 na tretiu v roku 2018. Susedná India sa prepadla z druhého miesta na štvrté. Vláda v Canberre sa usiluje, aby sa Austrália dostala do roku 2027 do prvej desiatky najväčších exportérov, v roku 2017 však spadla z 18. na 25. pozíciu. Spojené štáty, Rusko, Francúzsko a Nemecko stále dominujú na exportnom trhu, kým Španielsko poskočilo z deviateho miesta v roku 2017 na piate v roku 2018.

Rusko v Sýrii testovalo

Ruský systém protivzdušnej obrany S-500 (Prometej) prešiel úspešne súborom testov v Sýrii, informoval ruský denník Izvestija, ktorý sa odvolal na zdroje na ruskom ministerstve obrany. Počas testovania sa v prevádzke S-500 zistilo viacero funkčných porúch, problémy však boli rýchlo vyriešené. V súčasnosti sú testy ukončené a vyhodnotené ako úspešné. Generálporučík Ajteč Bižev pre denník vysvetlil, že každý druh vojenskej techniky sa pred spustením sériovej výroby testuje v drsných klimatických a technických podmienkach, čo umožňuje identifikovať nedostatky, ktoré sa vyhodnotia a odstránia. Dodal, že Sýria je na takéto testy veľmi vhodná – je tam vždy horúco a veľa prachu. Ruský minister obrany Sergej Šojgu sa pred časom vyjadril, že s dodávkami systémov S-500 do výzbroje sa začne v roku 2020.

Férové zdieľanie

Na pozvanie náčelníka GŠ OS SR generála Daniela Zmeka 16. septembra navštívil Slovensko hlavný veliteľ Spojeneckého veliteľstva pre transformáciu (SACT) generál André Lanata.

Generála Lanatu prijal aj minister obrany SR Peter Gajdoš, mal prednášku spojenú s diskusiou o budúcnosti vojenstva v podmienkach súčasných bezpečnostných výziev, navštívil Centrum výnimočnosti NATO pre oblasť odstraňovania výbušných prostriedkov v Trenčíne a poskytol rozhovor našej redakcii.

Čo sú hlavné úlohy vášho veliteľstva?

Spojenecké veliteľstvo pre transformáciu (Allied Command for Transformation) predstavuje velenie NATO v oblasti rozvoja vedenia boja a jeho poslaním je zabezpečiť, aby bolo tempo rozvoja vojenských spôsobilostí Aliancie primerané aktuálnej situácii. Je našou úlohou, aby dnes, ako aj v budúcnosti NATO disponovalo nástrojmi, ktoré potrebuje na udržanie náskoku pred ostatnými. Veliteľstvo zodpovedá za prípravu a dohľad nad kontinuálnou transformáciou aliančných síl s cieľom zabezpečiť relevantnosť bojových spôsobilostí NATO. Všetci sa pritom usilujeme o jeden a ten istý cieľ – zabezpečiť čo najefektív-

nejšie vojenské spôsobilosti pre Alianciu a spojencov prostredníctvom priebežnej adaptácie vojenských nástrojov moci na výzvy meniaceho sa bezpečnostného prostredia.

Ktoré transformačné ciele sú pre Alianciu kľúčové?

Prístup Spojeneckého veliteľstva pre transformáciu k rozvoju vedenia boja vychádza z viacerých oblastí a predstavuje základ širokého portfólia našich programov, projektov a aktivít. Naše velenie skúma, predvída, usmerňuje, vzdeláva, zabezpečuje, spája a vykonáva. Okrem toho Spojenecké veliteľstvo pre transformáciu riadi v priemere 31 spoločne financovaných programov pre rozvoj spôsobilostí (Common Funded Capability Development Programmes) v prospech 29 národov, a to predovšetkým v oblasti C2 a logistiky. Tieto spoločne financované spôsobilosti sú akoby cementom tvoriacim väzbu štruktúry našich síl. Dnes je zároveň mimoriadne dôležité, aby všetci spojenci férovo zdieľali bremeno bezpečnostných nákladov.

Aké boli hlavné témy vašich rozhovorov na GŠ OS SR a na ministerstve obrany?

Moja návšteva sa niesla v duchu diskusie o úlohe Spojeneckého veliteľstva pre transformáciu v oblasti rozvoja vedenia boja, čo v podstate tvorí základ transformácie NATO s dôrazom na inovácie, novovznikajúce a prevratné technológie, modernizáciu, proces obranného plánovania NATO, ako aj na príspevky do misií a operácií NATO. Diskutovali sme aj o výcviku a cvičeniach. Naše

podriadené strediská, Spoločné stredisko vedenia boja (Joint Warfare Center) a Stredisko výcviku spoločných síl (Joint Force Training Center), sú kľúčové pri plánovaní a realizácii výcviku a cvičení na operačnej a taktickej úrovni, ktoré podporujú aj centrá výnimočnosti NATO. Navštívil som aj Centrum výnimočnosti pre oblasť EOD v Trenčíne. Oceňujem intenzívne nasadenie celého tímu centra v prospech konkurenčného bojového náskoku Aliancie.

Ako hodnotíte transformáciu a modernizáciu OS SR?

Tento rok Slovensko oslavuje 15 rokov členstva v NATO a všetci si uvedomujeme dôležitosť tohto medzníka pre vašu krajinu a jej ozbrojené sily. Slovensko prispieva do Aliancie rôznymi formami, a to prostredníctvom síl, ktoré nasadzujete do misií a operácií NATO vrátane Odhodlanej podpory (Resolute Support) v Afganistane a Misie NATO v Iraku cez zvýšenú predsunutú prítomnosť v Lotyšsku až po účasť vo vzdelávacích a výcvikových aktivitách. Krajiny NATO sú zároveň presvedčené o hodnote, ktorú predstavujú centrá výnimočnosti. Slovensko sa dnes profiluje ako katalyzátor budovania spôsobilostí NATO, spojenec-kých národov a partnerov v oblasti odstraňovania nevybuchnutej munície (EOD). Centrum výnimočnosti EOD v Trenčíne je životaschopnou súčasťou aliančného úsilia zvýšiť spôsobilosti EOD na podporu operácií a poskytuje Aliancii množstvo podnetov i vedomostí.

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement, kpt. Peter Poldruhák

Výbušné céčko

Na cvičisku Trhacia jama slovenskí a českí ženisti s kadetmi akadémií ozbrojených síl z Liptova pomocou trhavín otvárali zámky, vyrážali pánty a ničili dvere. Mali ich k dispozícii viacero druhov.

Cvičisko trhaní a mýnovania sa nachádza v severnej časti Lešti. Slúži na výcvik jednotiek v práci s trhavinami a na likvidovanie dohľadanej nevybuchnutej munície. Okrem iného umožňuje precvičiť trhanie dreva, ocele, železobetónu i betónu.

Spolupráca ženistov

Vo výcvikových zariadeniach Centra výcviku Lešť sa od 29. septembra do 4. októbra uskutočnilo cvičenie malých ženijných jednotiek Ozbrojených síl SR a Armády ČR CETEX 2019. Zúčastnili sa na ňom aj kadeti štvrtého ročníka ženijných odborností z Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši.

„Každý rok striedavo cvičíme spolu na Slovensku a v Česku. Na výcviku sa zúčastňujú príslušníci nášho ženijného práporu a ženijných práporov z Olomouca a Bechyně. Ide najmä o precvičovanie činnosti malých ženijných jednotiek pri plnení odborných úloh počas špecifickej ženijnej podpory. Napríklad pri prehľadávaní osôb, budov a vozidiel. Všade sa môžu nachádzať improvizované výbušné systémy alebo ich časti. Ďalšou učebnou úlohou bol násilný vstup do budov pomocou trhavín. Pre ženistov oboch armád je to výhodná spolupráca a užitočná výmena skúseností,“ vysvetľuje ciele a prínos cvičenia jeho riadiaci, zástupca veliteľa 5. odhľadovacej EOD rotý seredského ženijného práporu nadporučík Matej Ambroz.

Maturita kadetov

Cvičenie CETEX sa minulý rok uskutočnilo v Česku. Ženisti oboch krajín pomocou trhavín prekonávali nevýbušné zátaras.

Spoluprácu so slovenskými ženistami si pochvaľuje aj rotmajster Oto Svoboda zo ženijného práporu Bechyně. Na spoločnom výcviku sa nezúčastnil prvý raz. „Slováci majú veľa skúseností z odminovania v Afganistane, takú skúsenosť naša jednotka

nemá...“ Spolu so slovenskými kolegami si prezeral, čo urobila bleskovica v podobe písmena C so zámkou. Ešte predtým sa ženisti na pracovisku rezania bleskovice, ktoré riadil rotný Radoslav Polák, pripravovali na plnenie ďalších úloh. Aj podľa neho je každoročný spoločný výcvik výborná vec. Veliteľ odterasovacieho družstva získal množstvo skúseností v Afganistane ako míner v Kandaháre.

Slovenskí a českí ženisti cvičili na rôznych výcvikových miestach a zariadeniach Centra výcviku Lešť. Precvičili si trhanie dreva a ocele pomocou trhavín či boj v zastavaných priestoroch. S nimi plnili rovnaké úlohy aj kadeti ženijného smeru štvrtého ročníka Akadémie ozbrojených síl z Liptovského Mikuláša. Zdokonalili sa po odbornej stránke, učili sa tiež veliť jednotke. Spoznali improvizované výbušné systémy, ich komponenty, hrozby, bezpečnostné opatrenia. Aby vedeli, ako postupovať, keď raz budú riadiť takéto práce. Vojenský pedagóg a učiteľ ženínej podpory kapitán Jaroslav Kompan ocenil možnosť priamo zapojiť kadetov do cvičenia. „Boli zaradení do tímov so slovenskými a českými ženistami. Neskôr si pod odborným dohľadom vyskúšali aj ich riadenie,“ pochvaľuje si vojenský pedagóg.

Ťažšie je veliť

Veliteľ 1. tímu EOD seredského práporu rotmajster Marián Kostra pripomína, že cieľom zamestnania na taktickom cvičisku Oremland bolo zdokonaľiť sa v prehľadávaní budov a ich okolia. Aby si vojaci v rámci prehľadávacích operácií zjednotili postupy. „Veľkou výhodou je, že sú s nami kadeti, ktorí sa učia, aby poznali reálny vojenský život, keď nastúpia ako velitelia k útvarom. Prvé dva dni boli zaradení do tímov. Neskôr sme ich posunuli na pozície veliteľov tímov. Majú svojho zástupcu, ktorý je organickým veliteľom družstva a pomáha im. Už po týždni bol zreteľný posun v ich práci,“ konštatuje rotmajster Kostra.

Kadet Richard Gregor priznáva, že ľahšie bolo plniť prvé dni úlohy ako člen tímu. „Viesť kolektív bolo ťažšie. Dobré, že som mal po ruke skúseného organického veliteľa, ktorý ma upozornil na chyby a vysvetlil, ako sa ich vyvarovať. Je to moja prvá praktická skúsenosť s reálnym vojenským cvičením. Som za ňu vďačný.“

Text a foto: Jozef Žiak

Najúspešnejší slovenský vodný slalomár Michal Martikán:

Pol stovky veľkých medailí

Člen Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica a reprezentant Slovenskej republiky Michal Martikán oslávil štyridsiatku aj tým, že z veľkých športových podujatí priviezol v septembri domov už päťdesiatu medailu.

Na ostatných Majstrovstvách sveta vo vodnom slalome v tímovej súťaži kanoistov 3×C1M skončili Španieli, Rusi, Francúzi či Poliaci za vami – a vy ste sa zasmiali, že kvôli tomu, aby slovenský tím zosadili z trónu svetových šampiónov, postavili organizátori v španielskom La Seu d'Urgell detскую trať. Otázka teda znie, ako sa jazdilo 40-ročnému borcovi na detskej trati?

Možno aj vďaka takej jednoduchej trati nás donútili k väčšej sústredenosti a azda aj vyššiemu výkonu. Predpovede, že výsledky budú veľmi tesné a nemôžeme si dovoliť zaváhanie, sa nenaplnili. Dokázali sme ísť jednu z našich najlepších jazd v histórii. No zvíťaziť na takej jednoduchej trati s náskokom vyše dvoch sekúnd, tak to naozaj prekvapilo aj nás.

Spolu s Alexandrom Slafkovským, tiež z banskobystrickej Dukly, a s Matejom Beňušom z ŠKP Bratislava ste dokonca v tímovej súťaži kanoistov získali už deviate zlato za sebou. Ak si človek uvedomí, koľko premenných do zápolenia na divokej vode vstupuje, zdá sa to takmer neuveriteľný výkon. Takže čím to je?

Už je to trochu čiastočným rešpektom, ktorý sme za tie roky získali. Skôr si však myslím, že keď si pozriete výsledky svetového rebríčka, ten ukazuje, že sa nám aj v individuálnych súťažiach darí ako trojici najviac. Takže napokon to jednoducho bol súčet troch výborných individuálnych výkonov.

Na jar ste slávili štyridsiatku – koľko rokov z toho už pádlujete v kanoe? Kto vás priviedol k vode a aké to bolo, keď ste sa ocitli prvý raz hlavou pod hladinou?

Pádlujem už 31 rokov. Začiatky boli popri otcovi, ktorý bol po ukončení kariéry trénerom vodného slalomu. A, samozrejme, tak ako jeho, aj mňa prilákala v tom čase jedna z najkrajších umelých tratí na vodný slalom na svete – u nás v Liptovskom Mikuláši. A kedy som bol prvýkrát s hlavou pod hladinou? To sa trénuje cielene, aby z prevrátenia na vode deti nedostali šok. Príjemné to býva počas letných tréningov.

Pamätáte si, kedy ste prvý raz stáli na stupňoch víťazov?

Prvýkrát to bolo na žiackej olympiáde v Liptovskom Mikuláši, práve v našom areáli vodného slalomu. Tieto prestížne žiacke preteky sa jazdia každý rok v auguste dodnes.

Iní chalani sa v šestnástich ešte len začínajú obzerať po prvých láskach – a vy ste

v roku 1996 na olympiáde v Atlante získali v C1 prvé zlato. Nezatrásie to mladým človekom? Museli vás takpovediac držať pri zemi alebo ste to dokázali sám?

Bolo to splnenie veľkého sna. Podarilo sa to vďaka tomu, že som mal a mám vodný slalom veľmi rád a na vode som strávil najviac času. Keďže som v takto nastavenom tréningu pokračoval aj po olympiáde, tak som, našťastie, nedal svojej hlave možnosť myslieť na niečo iné. No vtedy aj dnes platí: svetská sláva, poľná tráva.

Na nasledujúcich OH v Sydney (2000) ste boli strieborný, rovnako aj o štyri roky ne-

skôr v Aténach. Z Peking (2008) ste priviezli zlato a z Londýna (2012) bronz. Máte z týchto olympiád taký zážitok, ktorý je nad iné?

Zaujímavé to bolo na „zimnej“ olympiáde v Sydney, keď sa hry konali na konci kalendárnej zimy na južnej pologuli a kde bolo na mnohých tréningoch naozaj chladno a veterno. Na Atény by som mohol spomínať nie najradšej, keďže mi dodatočne po pätnástich minútach pridali spornú dvojsekundovú penalizáciu, čo ma posunulo z prvého na druhé miesto. No ten štvrt hodinový pocit, že som opäť zvíťazil na olympiáde, bol super. Išlo pritom o náročnú trať,

na ktorej som porazil časom aj najlepšieho kajakára, ktorí jazdiavajú takmer vždy rýchlejšie ako kanoisti. Ten naj pociť však prišiel z olympijských pretekov v Pekingu, kde sa mi už naozaj podarilo na náročnej trati zopakovať víťazstvo. Dostávať na krk zlatú olympijskú medailu nemá chybu.

Do Ria de Janeiro v roku 2016 ste sa však neprebojovali v domácej kvalifikácii. Ako ste to rozdýchali?

Bol som sklamaný najmä z pokazených kvalifikačných pretekov. Bola to však skúsenosť, z ktorej som si zobral aj nejaké pozitíva. Stále platí, že bez prehriev sa nedá vyhrávať.

A vôbec – mali ste obdobie, keď ste chceli hodiť „flintu“, respektíve pádlo, do žita? Kto vás v takýchto situáciách držal nad hladinou?

Je to asi zvláštne, no aj napriek môjmu veku zatiaľ nie. To, čo robím, ma veľmi baví a ešte stále veľakrát dokážem jazdiť najrýchlejšie časy.

Koľko medailí popri tých olympijských máte vo svojich vitrínach, ak myslíme na majstrovstvá sveta, Európy či Svetový pohár?

Teraz na majstrovstvách sveta v Španielsku sa mi podarilo získať moju päťdesiatu „veľkú medailu“. Tie doterajšie môžeme rátať spolu. Olympijské hry: dvakrát zlato, dvakrát striebro, raz bronz. Majstrovstvá sveta: štrnásťkrát zlato, trikrát striebro, šesťkrát bronz. Majstrovstvá Európy: štrnásťkrát zlato, päťkrát striebro, dvakrát bronz. K tomu päť ráz celkové víťazstvo vo Svetovom pohári. A okrem toho zvyknem hovoriť, že doma sú ešte dve plné igelitky ďalších medailí, pričom, samozrejme, si vážim každý úspech.

Kde beriete energiu zápoliť aj s borcami o generáciu mladšími? Nevykajú vám, keď vás prvý raz stretnú na vode?

V mnohých športoch sa dnes predlžuje ukončenie kariéry. Je veľa takých príkladov, preto by som ten svoj nebral ako niečo výnimočné. Azda poviem len to, že k tomu prispieva úplne iná starostlivosť o športovcov, ako bola kedysi. Plusom sú tiež nové poznatky športovej vedy a výskumu. Rovnako regenerácia je lepšia ako u predchádzajúcich generácií športovcov. A k tej druhej časti otázky – nuž, áno. Je mi to niekedy aj smiešne, ale sú už na vode pretekári, ktorí mi vyjú.

Ako vnímate mladých športovcov v porovnaní s vašou generáciou?

Majú omnoho viac možností, ako sme mali pred troma desaťročiami. Zlepšilo sa vybavenie a predovšetkým prístup k informáciám. No ľudia sú to rovnakí, ako sme boli my. Aspoň mne sa to tak zdá. Je len na nich, na ich vôli, talente, sebadisciplíne, vytrvalosti a ambíciách, ako využijú to, čo majú k dispozícii. Alebo či im, naopak,

niektoré najmä technické novinky zbytočne neuškodia.

Čo cítite aj po toľkých štartoch pri odratovaní štartovných sekúnd? Máte nejaký slogan, rituál, maskota?

Táto chvíľa sa pre mňa nikdy nemení. Plne sa sústredím na trať predou mnou a vedome pravidelne dýcham. Nič viac nepotrebujem.

„Pádlo som za tých 31 rokov odhodil nechcel ešte ani raz. Z jednoduchého dôvodu: vodný slalom ma stále veľmi baví.“

Ako sa udržiavate vo forme v porovnaní s obdobím pred troch desaťročí? Zmenili ste niečo radikálne, napríklad tréning či stravu, alebo „fungujete“ takpovediac kontinuálne?

Ako som spomínal, žijeme v čase, keď sa ľahko dostaneme k informáciám. Treba však vedieť, že mnohé z nich sú aj nesprávne, ba až klamlivé. O tréningu, regenerácii aj stravovaní som veľa čítal a počul. Niektoré veci som si opatrne vyskúšal. To je azda najlepšie. Veď každý sme iný, preto neexistuje nič, čo platí úplne rovnako pre všetkých. Nezmenené však ostáva to, že sa usilujem jazdiť na divokej vode veľa, veľa a veľa. Myslím, že ešte stále azda najviac zo všetkých súperov.

Už vyše dve desaťročia patríte k symbolom VŠC. Kedy ste sa stali členom Dukly a ako sa v nej vyvíjalo zázemie vášho športu?

V Dukle som už dvadsaťpäť rokov. Vďaka areálu vodného slalomu v Liptovskom Mikuláši sme na „vysunutom pracovisku“, no druhá najstaršia umelá vodno-slalomová trať na svete stále ponúka výborné miesto na tréning. V jarných mesiacoch pri dostatku vody je to jedno z najlepších centier svojho druhu na svete. V roku 2012 nám postupne vybudovali novú modernú lodenicu so všetkým, čo potrebujeme na tréning a regeneráciu. Čas sa však podpísal na niektorých súčiastiach diela viac ako na športovcoch, ktorí ho využívajú. Predovšetkým vody je v posledných rokoch v hlavnom koryte Váhu menej a menej. Preto som rád, že nám zrejme pribudne prečerpávanie vody. Aj lodenica aktuálne potrebuje úpravy, uvidíme, či sa budú realizovať.

Ako sa vám s logom Dukly na kombinéze žije dnes?

Vo vedení Dukly sa vystriedalo množstvo ľudí, niektorí pracovali lepšie, iní menej,

ale logo Dukly som vždy nosil a budem nosiť hrdlo. Dukla bola aj je silným partnerom mnohých vynikajúcich slovenských športovcov a výsledky to potvrdzujú.

Myslíte si, že môže mať vodný slalom na Slovensku aj masovejšiu základňu?

Samozrejme, že áno. K výraznému posunu potrebujeme nové strediská, umelé trate. Vo svete nové areály pribúdajú, a to aj v krajinách, kde o vodnom slalome pred desiatimi rokmi ani nechýrovali.

Čo by ste robili, keby ste sa nestali vodným slalomárom?

Keby, keby... Nevie.

Čo budete robiť, ak predsa len raz vodným slalomárom nebudete?

Je veľa vecí, ktorým by som sa mohol venovať. Čas ukáže. Rád by som však ostal pri športe a využil poznatky a skúsenosti z vyše tridsaťročnej praxe.

Olympiáda v Tokiu je teraz nepochybne vaša ťažisková výzva. Približuje sa alebo sa vzdáľuje?

Vzhľadom na kvalifikačný kľúč medzinárodnej kanoistickej federácie, ktorý považujem za úplne zlý, musíme bojovať o jednu miestenku na krajinu. Na Slovensku sme na ňu traja a body po troch pretekoch máme podobné. Všetko sa rozhodne budúci rok na majstrovstvách Európy v Londýne. Je to technicky náročná trať, preto sa dopredu odhadovať výsledok nedá. Aj tak by to nebolo podstatné, treba sa pripraviť, a kto bude mať možno aj viac športového šťastia, ten nás bude reprezentovať na olympiáde v Tokiu. Ja sa určite pripravím, ako najlepšie viem. Nie iba na kvalifikáciu, ale najmä na prípadný štart v Kasai Canoe Slalom Centre v dejisku olympiády.

Text: Pavol Vitko

Foto: TASR

TÉMA

Nežná revolúcia

V piatok 17. novembra 1989 sa v Prahe zišli študenti na oficiálnom pietnom akte pri príležitosti 50. výročia smrti Jana Opletala a zatvorenia českých vysokých škôl v roku 1939. Po skončení sa časť účastníkov vydala do centra mesta. Špeciálne jednotky polície im zahradili cestu za Národným divadlom na Národnej triede. Zranených bolo 568 osôb. Jeden človek zostal ležať na zemi. Ako sa ukázalo neskôr, bol to agent Štátnej bezpečnosti Ludvík Zifčák alias študent Martin Šmíd, ktorý len odpadol. Začala sa šíriť fáma o zabitom študentovi. Deň nato v divadlách a na vysokých školách po celej republike vznikali štrajkové výbory požadujúce vyšetrovanie a potrestanie osôb zodpovedných za brutálny zásah. V pražskom Činohernom klube sa utvorilo Občianske fórum, stretnutie v bratislavskej Umeleckej besede vyústilo do vzniku Verejnosti proti násiliu. Koniec vlády komunistickej strany dostal v Československu pomenovanie Nežná revolúcia. Od roku 2001 si 17. november pripomíname ako štátny sviatok – Deň boja za slobodu a demokraciu.

Vyjdú tanky do ulíc?

V druhej polovici 80. rokov dosiahla systémová kríza sovietskeho impéria vrchol. Komunistické režimy stredoeurópskych satelitov sa ocitli na historickej križovatke a v kontexte odznievania studenej vojny dozrel čas na zmenu.

Vnútroarmádna funkcia armády počas normalizácie prevládala nad vonkajšou

Podľa vzoru susedného Poľska, Maďarska a Nemeckej demokratickej republiky o zmenu prejavili záujem aj obyvatelia vtedajšej Československej socialistickej republiky. Jazýčkom na váhach ďalšieho vývoja bol však postoj Československej ľudovej armády (ČSLA). Zaslúžením netrpezlivo očakávali, ako sa jej velenie zachová v prípade priameho rozkazu politického vedenia začať akciu Záseh a či vyjdú tanky do ulíc. Ako sa teda zachovala ČSLA počas Nežnej revolúcie?

Posledná zbraň režimu

ČSLA bola po Sovietskej armáde druhým najsilnejším armádnym zoskupením Spojených ozbrojených síl Varšavskej zmluvy. Mala zhruba 200-tisíc osôb, z nich bolo okolo 60-tisíc vojakov z povolania. Vo výzbroji mala približne 10-tisíc tankov a obrnených transportérov, štyritisíc raketometov, mínometov a diel, asi päťsto bojových lietadiel a vrtuľníkov. Jej vonkajšia funkcia garanta bezpečnosti krajiny pred cudzím agresorom bola počas tvrdej normalizácie

zatlačená do úzadia na úkor vnútornej. Možnosť jej použitia proti vlastnému obyvateľstvu bola priamo zakotvená v právnom poriadku a na tento účel bola systematicky kádruv, organizačne i technicky pripravovaná. Vzhľadom na svoju mohutnosť bola popri Zbore národnej bezpečnosti (polícii – ZNB) a Ľudových milíciách i de facto rozhodujúcim mocenským nástrojom vládnucej Komunistickej strany Československa (KSČ), ktorý mal byť pri udržaní poriadku v spoločnosti akousi „poslednou zbraňou obrany režimu“. S nasadením jej síl a prostriedkov sa v rámci Centrálného plánu mimoriadnych bezpečnostných opatrení (MBO) z apríla 1971 rátať od 4. stupňa vyššie, ktorý sa vyhlasoval, keď ani mimoriadna aktivita bezpečnostných síl štátu nezabránila organizovaniu protirežimových akcií. V 5. stupni sa v objektoch mimoriadnej dôležitosti vytvárali strážne jednotky a na likvidáciu protestných akcií posilové poriadkové jednotky, ďalší sa vyhlasoval, keď už hrozilo, že vypuknú hromadné protispoločenské akcie. Najvyšší 7. stupeň garantoval podmienky na úplné zlikvidovanie opozičných síl a znamenal aj kompletne nasadenie armády.

Mimoriadne opatrenia

MBO vyhlasoval minister vnútra po schválení Predsedníctvom Ústredného výboru KSČ, mimoriadne po dohode s predsedom Rady obrany štátu, ktorým bol generálny tajomník ÚV KSČ. Riadiacim orgánom bol Spoločný operačný štáb, štáby sa zria-

Zamatové dni Výberová chronológia udalostí roku 1989

25. marca 1988

V Bratislave sa konalo nepovolené zhromaždenie, jeden z najvýznamnejších verejných prejavov odporu voči komunistickému režimu v bývalom Československu. Sviečkovú manifestáciu zorganizovali ľudia z tajných a vtedajšou mocou prenasledovaných katolíckych spoločenstiev, ktorí požadovali

vymenovanie katolíckych biskupov pre neobsadené slovenské diecézy, úplnú náboženskú slobodu a dodržiavanie ľudských práv. Tým pôvodne náboženské podujatie získalo širší občiansky rozmer. Na polhodinové zhromaždenie na Hviezdoslavovo námestie prišlo približne 2 000 ľudí, ďalšie tisíce boli v príľahlých uličkách. Svoj odpor vyjadrili horiacimi sviečkami a modlitbami. Štátna polícia reagovala násilím, proti manifestujúcim použila obušky a vodné delá. Desiatky ľudí vrátane tých, ktorí sa v centre Bratislavy ocitli náhodou, zatkli a dlhé hodiny vypočúvali. Hlavných organizátorov Jána Čarnogurského, Vladimíra Jukla a ďalších predstavitelia štátnej moci zadržovali, aby im zabránili pripojiť sa k zhromaždeniu. Františka Mikloška prepustili až

po 48 hodinách. Biskupa Jána Korca a Silvestra Krčméryho polícia v ten deň strážila doma.

15. – 20. januára 1989

V Prahe na Václavskom námestí sa konali manifestácie pri príležitosti 20. výročia úmrtia študenta Jana Palacha, ktorý sa 16. januára 1969 upálil na protest proti invázii spojeneckých vojsk do Československa, tzv. Palachov týždeň. Proti demonštráciám tvrdo zasahovala polícia.

12. februára 1989

Predstavitelia vedeckých ústavov a inštitúcií v liste predsedovi vlády ČSSR Ladislavovi Adamcovi protestovali proti zásahom počas Palachovho týždňa na Václavskom námestí v Prahe.

ďovali aj na národnej, krajskej a okresnej úrovni. Do ich podriadenosti sa podľa vyhláseného stupňa odovzdávali presne vymedzené sily ZNB, armády, milícií, Civilnej obrany a Zboru nápravnej výchovy. Tie boli vybavené muníciou, prostriedkami protichemickej ochrany, spojovacím materiálom a špeciálnymi prostriedkami (t. j. slzotvornými ručnými granátmi, obuškami, ochrannými štítmí a kasermi). Ich velitelia podliehali príslušným veliteľom ZNB, vyčlenené sily mali viac než 50-tisíc osôb (z toho takmer tretinu z ČSLA). V súvislosti s výraznou aktivizáciou opozície sa koncom 80. rokov zasadnutia operačných štábov zintenzívňovali, ale hoci boli MBO vyhlásené v šestnástich prípadoch, ČSLA nezasahovala a pozornosť sústredila len na zvýšenú ochranu vojenských objektov a zaistenie akcieschopnosti vyčleňovaných prostriedkov. Od potlačovania nepokojov v Prahe pri príležitosti 20. výročia úmrtia Jana Palacha v januári 1989 (keď bol vyhlásený historicky najvyšší 4. stupeň MBO) už bola armáda v strehu a k výročiu augustovej invázie (pri vyhlásenom 3. stupni) už sama iniciatívne pripravila 2 300 vojakov na výkon služby v zmiešaných poriadkových hliadkach a jednotkách; vyčlenená bola vojenská technika a do zálohy zosilnený tankový pluk. Ani v súvislosti so študentskou demonštráciou zo 17. novembra sa nepočítalo s ČSLA, aktivovaný bol 3. stupeň MBO.

Aktívne velenie

Radikalizácia verejnej mienky po brutálnom zásahu bezpečnostných zložiek proti študentom na pražskej Národnej triede však donútila armádne velenie reagovať. Ak velitelia na nižších stupňoch velenia boli prebiehajúcimi udalosťami zaskočení a viac-menej vyčkávali, najvyšší funkcionári vojenskej správy usi-

Predstavitelia armádneho velenia s generálnym tajomníkom ÚV KSČ Miloušom Jakešom (úplne vpravo) v predvečer Nežnej revolúcie, sprava: minister národnej obrany arm. gen. Milán Václavík, náčelník generálneho štábu – zástupca ministra genplk. Miroslav Vacek a veliteľ 10. leteckej armády genpor. Ladislav Sochor

lovne prejavovali lojálnosť. Na zasadnutí Kolégia Ministerstva národnej obrany (MNO) 21. novembra 1989 (na ktoré bol prizvaný aj predstaviteľ veliteľstva vojsk Varšavskej zmluvy gen. E. E. Kondakov) minister obrany armádny generál Milán Václavík vyjadril so súhlasom ostatných podporu režimu a deklaroval pripravenosť ČSLA zasiahnuť. Činnosť demokratických síl odsúdil s tým, že „musíme prijímať taková opatrenia, aby sme situáciu nestěžovali, ale jednoznačne dali najavo týmto skupinám, že je tu ešte ČSLA, stojící za politikou této země a bude všemi způsoby bránit socialistický společenský řád“. Na ochranu živého vysielania rozhlasu a televízie rozhodol v rámci akcie Vlna zabezpečiť výber ľudí na obsluhu televíznej a rozhlasovej techniky v prí-

pade, ak ich personál odmietne vysielat vyhlásenia stranického a štátneho vedenia. Na zhromaždení vedúcich armádnych funkcionárov Na Valech dva dni na to sa prehĺbila koordinácia velenia, boli zjednotené postoje k narastajúcej kríze a opätovne vyjadrené odhodlanie ubrániť existujúce socialistické zriadenie. Minister obrany nariadil vykonanie previerok vyčlenených síl a prostriedkov do 16. hodiny 24. novembra a náčelník Generálneho štábu (GŠ) ČSLA generálplukovník Miroslav Vacek určil na jeho pokyn skupinu riadenia MBO s pohotovosťou od 8.00 h nasledujúceho dňa. Za jej vedúceho bol určený náčelník Správy ústredného plánovania GŠ gen. Jan Čadek. Špeciálne operačné skupiny sa zriaďovali i na veliteľstvách vojenských

10. júna 1989

Na Bratislavskej lýre sa uskutočnil legendárny koncert americkej speváčky, bojovníčky za ľudské práva, Joan Baez. V publiku bol vtedajší disident, český dramatik Václav Havel, ktorého tam speváčka „prepašovala“ ako svojho nosiča gitary. Keď na pódium pozvala bratislavského pesničkára Ivana Hoffmana, organizátori počas jeho piesne Nech mi nehovoria vypli prúd. Joan Baez sa s opozičnými aktivistami stretla v bratislavskom hoteli Forum.

29. júna 1989

Rozhlasová stanica Slobodná Európa odvysielala výzvu Niekoľko viet, spoločný dokument opozície a predstaviteľov kultúrnej obce, v ktorom vyzývali na uskutočnenie neodkladných zmien, prepustenie politických väzňov, skoncovanie s obmedzovaním slobody informácií, odstránenie cenzúry a rešpektovanie veriacich. Ku chartistom, ktorí ju podpísali, sa postupne pridávali ďalší signatári, postupne až 35 000 ľudí.

14. augusta 1989

Štátna bezpečnosť (ŠtB) zadržala tzv. Bratislavskú päťku. Spisovateľka Hana Ponická, politológ Miroslav Kusý, publicisti Anton Selecký i Vladimír Maňák a právnik Ján Čarnogurský boli zaistení preto, že 21. júla 1989 v obci Predmier pri vtedy jedinej soche Milana Rastislava Štefánika organizovali verejné zhromaždenie a požadovali slobodné voľ-

by. Dôvodom na ich zadržanie bola aj príprava spomienky na príchod sovietskych tankov v auguste 1989. Ján Čarnogurský bol obžalovaný tiež preto, že vydával samizdat Bratislavské listy. ŠtB členov Bratislavskej päťky obvinila z trestného činu poburovania a neskôr z rozvracania republiky. Čarnogurský bol vo väzbe najdlhšie a prepustili ho až po vypuknutí Nežnej revolúcie v novembri.

21. augusta 1989

V Prahe i iných mestách sa konali demonštrácie pri príležitosti 21. výročia prepadnutia Československa, proti ktorým surovo zasahovala polícia.

28. októbra 1989

V Prahe sa konala masová demonštrácia pri príležitosti 71. výročia založenia Československa, ktorú polícia rozhnala.

okruhov, armád, divízií a plukov. Všetky opatrenia velenie prijalo v rozpore s plánom a smernicami pre MBO.

Vyčlenené sily

Celkovo bolo zo zväzku ČSLA vyčlenených na prípadný zásah viac než 9 000 vojakov, vyše 700 automobilov a obrnených transportérov a 155 tankov, z toho zhruba 20 percent na Slovensku. Po predošlých skúsenostiach sa hlavná pozornosť sústredila na Prahu, ktorú mal mať na starosti rakovnícky 2. tankový pluk mjr. Zoltána Radnátiho z 1. tankovej divízie, vyzbrojený 94 tankami a vzdialený 60 km západne od mesta. Zvyšok tankov si MNO ponechalo v zálohe. V ostatných častiach republiky sa komplikácie neočakávali, a tak sa žiadne

mužstvo od sveta obmedzovaním vychádzok. Do strážnych a dozorných služieb boli zaradovaní len politicky spoľahliví jednotlivci preverení orgánmi vojenskej kontrarozvedky. Plán bol jednoduchý. V mestách mali pri zásahu asistovať vševojskové útvary. Pre Bratislavu s najväčšou pravdepodobnosťou vyčleňoval sily 8. motostrelecký pluk topolčianskej 13. tankovej divízie, dislokovaný vo Vajnoroch, pre Košice 55. motostrelecký pluk prešovskej 14. tankovej divízie dislokovaný v Trebišove. Aktívny bol armádny stranícko-politický aparát gen. Jaroslava Klícha. Vyvíjal tlak na podporu existujúceho mocenského systému a jeho vedenia, vydával stanoviská odsudzujúce tzv. protisocialistické akcie a obhajujúce nevyhnutnosť zásahu poriadkových síl.

Paralýza a rezignácia

V predpoludňajších hodinách 24. novembra 1989 sa na Václavíkov podnet uskutočnila na GŠ súčinnosťná porada genplk. M. Vaceka (ktorého sprevádzali jeho zástupca gen. Rudolf Ducháček, náčelník Hlavnej správy pozemného vojska gen. Florián Rygál a náčelník Operačnej správy GŠ gen. Josef Vincenc) s predstaviteľmi ministerstva vnútra (MV) na zabezpečenie spoločných úloh. Prvý námestník ministra gen. ZNB Alojz Lorenc, náčelník Hlavnej správy kontrarozvedky plk. ZNB Karel Vykypěl a náčelník Odboru obrany MV plk. ZNB Jiří Šmíd boli oboznámení s prijímanými opatreniami. Šlo o jasný signál smerom k politickému vedeniu strany a štátu, že armáda je v predvečer mimoriadneho zasadnutia ÚV KSČ schopná uskutočniť kroky na obnovenie systému. Na pléne Václavík dokonca tlak na jej angažovanosť ešte vystupňoval, keď navrhol uviesť všetky ozbrojené sily do stavu bojovej pohotovosti, hoci „bez nijakých zásahů, aby tyto složky byly připra-

veny, jestliže k něčemu dojde“. Len totálna neschopnosť generálneho tajomníka ÚV KSČ Milouša Jakeša riešiť vzniknutú situáciu, nečinnosť zložiek ZNB a ľudových milícií zabránila využiť armádu ako nátlakový prostriedok.

Dezorientácia medzitým ovládla všetky podriadené stupne velenia, zatiaľ čo neistota predstaviteľov občianskych politických strán rástla. Dňa 27. novembra, keď bol na podporu prebiehajúcich zmien vyhlásený generálny štrajk, gen. Mojmír Zachariáš, veliteľ Západného vojenského okruhu, najsilnejšieho vojenského zoskupenia v krajine, údajne sľúbil, že ČSLA zostane v kasárňach. Šlo o zlomový moment, ktorý paralyzoval ďalšiu aktivitu velenia, hoci politický aparát zostal aktívny až do svojho zrušenia 2. januára 1990. Dňa 28. novembra boli MBO znížené na 1. stupeň (krátko na to zrušený) a prejavom absolútnej rezignácie bolo stanovisko nového gen. tajomníka ÚV KSČ Karla Urbánka zaslané 30. novembra veleniu armády, v ktorom ho vyzval, vzhľadom na vnútornú a zahraničnopolitickú situáciu, prijať politické riešenie. V snahe rozptýliť obavy verejnosti zo správania armády 7. decembra nový minister obrany Miroslav Vacek oficiálne garantoval jej neutralitu. Štyri dni na to „vláda národného porozumenia“ Mariána Čalfu zrušila platnosť Centrálného plánu MBO. Dňa 22. decembra 1989 M. Vacek formálne zrušil aj platnosť rozkazu o vyčleňovaní síl a prostriedkov ČSLA. V podmienkach nastupujúceho demokratického režimu tak bola definitívne eliminovaná možnosť využiť armádu ako represívny nástroj na potlačenie nespokojnosti vlastného obyvateľstva.

Text: Mgr. Alex Maskalík, PhD.

Vojenský historický ústav Bratislava

Foto: VHÚ Bratislava, VHÚ Praha,

VHA Praha

Náčelník Hlavnej politickej správy ČSLA, genplk. Jaroslav Klícha

špeciálne opatrenia neprijímali. V rámci útvarov predurčených na prípadné vystúpenie „protisocialistických živlov“ sa realizovala kontrola materiálno-technického zabezpečenia a zo zásahových jednotiek boli vyradovaní nespoľahliví vojaci. Vo všetkých útvaroch bolo úsilie izolovať

16. novembra 1989

Uskutočnilo sa podvečerné protestné zhromaždenie asi tristo bratislavských študentov. Z Mierového námestia, kde sa vysokoškolskí stretli, sa sprievod pohol smerom k Ministerstvu školstva a telesnej výchovy SR. S jeho predstaviteľmi diskutovali o potrebe demokratizácie školstva.

17. novembra 1989

Brutálny zásah polície proti pokojnej demonštrácii študentov na pražskej Národnej triede, ktorá bola uctením pamiatky študenta Jana Opletala, zavraždeného nacistami v novembri 1939, zmobilizoval celú československú spoločnosť – začala sa Nežná revolúcia. Hneď po skončení demonštrácie sa uskutočnilo niekoľko schôdzok študentov umeleckých škôl s pražskými divadelníkmi, na ktorých sa diskutovalo o spoločnom vystúpení proti režimu.

18. novembra 1989

Od rána rokovali na niektorých fakultách študenti pražských vysokých škôl o ďalšom postupe. Žiadali dôkladné vyšetrenie brutálneho zásahu na Národnej triede. Študenti DAMU a FAMU sa rozhodli začať týždenný protestný štrajk. Pridali sa k nim všetky pražské divadlá a postupne začali štrajkovať i mimopražské súbory vrátane bratislavských. Študenti vysokých škôl prijali vyhlásenie, ktoré okrem iného požadovalo okamžité odstúpenie vládnych a straníckych predstaviteľov a zrušenie ústavného článku o vedúcej úlohe KSČ v spoločnosti.

19. novembra 1989

V Prahe vzniká Občianske fórum (OF) a v Bratislave Verejnosť proti násiliu (VPN) ako hlavné opozičné organizácie.

Úderná päsť verzus nežnosť

Aj tri desiatky rokov po začiatku spoločenských zmien v novembri 1989 si ľudia kladú otázku, ako to vlastne vtedy bolo s armádou. S „údernou päťou“ robotníckej triedy, komunistickej strany či socialistického režimu ako takého.

Veď v rámci federácie mala Československá ľudová armáda dvesto-tisíc vojakov. No a ako porovnal armádny generál v. v. Miroslav Vacek (od 3. decembra 1989 do 17. júna 1990 federálny minister národnej obrany, predtým od roku 1987 náčelník generálneho štábu), výdavky na obranu boli u nás oproti porovnateľným západným krajinám dva- až trikrát vyššie. No otázku, či režim na svoju obranu využije armádu, si v druhej polovici novembra 1989 kladli státisíce demonštrujúcich ľudí.

Vplyv na zamat

„Počas demonštrácií sme sa obávali, čo bude robiť armáda a ako sa zachovajú Ľudové milície, komunistická ozbrojená úderka. Aj preto sme sa snažili získať informácie o pohybe vojsk a milicionárov,“ spomínal na druhú polovicu novembra 1989 jeden z lídrov Nežnej revolúcie Milan Kňažko. „V tomto smere sme mali dobre informovaný kontakt. Dali sme mu krycie meno Zvonček. Poskytoval nám aktuálne priebežné správy o situácii

v ozbrojených zložkách. Keď sa nám zdalo niečo nebezpečné či podozrivé, rovno sme to na tribúne povedali. Čiže – vyzvonili,“ usmial sa a dodal: „Našťastie, armáda ostala neutrálna, a preto si u občanov vyslúžila rešpekt.“

V knihe Na rovinu si armádny generál Vacek položil otázku, kto mal aký vplyv na „zamatovosť“ revolúcie: „Čo mohli urobiť tí, ktorí išli s holými rukami manifestovať do ulíc? Mohli, dajme tomu, obesiť na kandelábri jedného, desiatich či sto komunis-

20. novembra 1989

Začala sa séria demonštrácií na námestiach miest v celom Československu. Najväčšie boli na Václavskom námestí v Prahe a na Námestí SNP v Bratislave.

21. novembra 1989

Predseda komunistickej vlády Ladislav Adamec začal rozhovory s predstaviteľmi opozície.

23. novembra 1989

V Bratislave pred zhromaždením vystúpil s prejavom Alexander Dubček.

24. novembra 1989

Odstúpil ÚV KSČ na čele s Miloušom Jakešom, novým generálnym tajomníkom strany sa stal Karel Urbánek.

26. novembra 1989

Uskutočnil sa mohutný míting v Prahe na Letnej. Ladislav Adamec sa stretol s hlavným predstaviteľom opozície Václavom Havlom. Konalo sa zasadnutie ÚV KSČ, na ktorom sa rozhodovalo o potlačení revolučného hnutia vojenskou silou. Bez podpory Moskvy sa

však československé vedenie na tento krok neodvážilo.

27. novembra 1989

Dvojhodinový generálny štrajk v celom Československu potvrdil vôľu občanov skončiť s vládou jednej strany a nastúpiť cestu k demokracii.

29. novembra 1989

Federálne zhromaždenie zrušilo ústavný článok č. 4 o vedúcej úlohe KSČ v spoločnosti a štáte.

tov. Ale to mohli byť napríklad aj rodičia či dospelé deti práve tých, ktorí manifestovali na inom námestí či v inom meste. Na druhej strane tu bola štátna moc a jej armáda, ktorá mala tanky, delá, obrnené transportéry a pripravené opatrenia, ak by došlo k drancovaniu a trebárs aj k tomu vešaniam na kandelábre...“ Generál vysoko ocenil, že nedošlo k násilnostiam, pretože „kto by v takom prípade mohol dať záruku, že nepríde k občianskej vojne“?

Rozkaz vyraziť do ulíc prišiel až na prelome rokov 1989 – 1990, keď sa neželánym sprievodným javom rozsiahlych amnestií stali vzbury vo väzniciach. Neboli nežné. Ohrozenie občanov narástlo tak, že za brány kasární vyrazilo stabilizovať situáciu 5 000 vojakov vrátane obrnených transportérov a ďalšej techniky.

Napätie a hladovky

„Napätie v útvaroch bolo veľké, ale hotovosti sme mali normálne. Na úrovni našej divízie sme určite nemali žiadne pokyny pripraviť sa na zásah proti demonštrantom,“ spomenul na november 1989 generál v. v. Milan Cerovský, vtedy plukovník a zástupca veliteľa topolčian-

skej tankovej divízie, ktorý v roku 2004 ako náčelník Generálneho štábu OS SR priviedol naše ozbrojené sily do NATO. „Náš motostrelecký a aj prieskumný pluk boli dislokované vo Vajnoroch, ale ich úlohou bolo v prípade potreby posilniť obranu štátnej hranice. Iste, na generálnom štábe mohli byť aj iné plány. Preto som trpol, aby neprišiel povel zasiahnuť. Veď bol medializovaný výrok veliteľa tankovej divízie zo Slaného, že sú pripravení zasiahnuť. Pre vojaka nemôže byť nič horšie, ako keď politici postavia armádu proti vlastným občanom. Som šťastný, že sa tak nestalo.“

„Nielen v rámci vzrušených porád sme rozmýšľali o tom, ako by sme sa zachovali, keby prišiel rozkaz na zásah. Na jednej strane vojak musí plniť rozkazy. No útočiť na vlastných ľudí, to bolo pre väčšinu vojska za čiarou,“ spomenul na nálady z novembra 1989 vtedajší plukovník, zástupca veliteľa Východného vojenského okruhu v Trenčíne a zároveň náčelník oddelenia bojovej prípravy Pavel Honzek, dnes generálporučík v. v., ktorý vojenskú kariéru skončil v roku 1999 a bol zástupcom náčelníka generálneho štábu pre operačné plánovanie. Poodkryl ďalší závažný problém: „Armáda našťastie zneužitá nebola, ale dodnes si vysoko cením aj to, že sa nám podarilo udržať disciplínu v jej vnútri. Začalo sa totiž doslova lavínovite množiť odopieranie poslušnosti. Iniciátormi boli najmä absolventi vysokých škôl, ktorí boli na ročnej povinnej vojenskej službe. Mali veľa požiadaviek. Odopierali stravu v útvarových jedálňach a chceli chodiť na obedy do mestských reštaurácií. Začali držať hladovky. Niektorí, najmä mladší velitelia, takmer strácali kontrolu nad útvarmi. V napätej atmosfére sa situácia nedala riešiť silou. Len autoritou a diskusiou. Vyrázil som na

východ. Diskutoval som s vojakmi v Trebišove aj v Michalovciach, kde sa ich podarilo upokojiť. Do Humenného som už ísť nemusel. Situáciu sme stabilizovali a mohli sme začať plniť nové úlohy.“

Transformácia a radosť

Armáda sa až nečakane rýchlo politicky transformovala. Už na prelome rokov 1990 – 1991 česko-slovenský protichebecký praporek pôsobil v Perzskom zálive po boku nových západných spojencov v operáciách Púštny štít a Púštna búrka. No Nežná revolúcia priniesla azda najväčšiu radosť vojakom, ktorí boli predtým násilne vyzlečení z uniformy, najmä pre odmietnutie okupácie Československa v roku 1968. „Po roku 1989 bolo na Slovensku rehabilitovaných 1 200 vojakov a zamestnancov vojenskej správy, ktorí boli za vlády komunistov prepustení z armády z politických dôvodov,“ konkretizoval plukovník v. v. Svätopluk Kusala, predseda Združenia vojenskej obrody Slovenska. Aj jeho rehabilitovali. Reaktivoval a po vzniku samostatnej SR pôsobil vo vojenskej diplomacii.

Za aktívne vystupovanie proti okupácii, protisovietsku agitáciu a podporu reformátora Alexandra Dubčeka bol pri normalizačných previerkach prepustený z armády tiež František Sarvaš. Vtedy kapitán martinských tankistov spomenul: „Po vyhodení z vojska som mohol robiť len v robotníckych profesiách. Bol som šťastný, že som si po roku 1989 opäť mohol obliecť dôstojnícku uniformu. Ako keby som sa vrátil domov.“ Po reaktivácii odslúžil desať rokov na piešťanskej leteckej základni. Aj preto november 1989 vnímal tak pozitívne. „Pre mňa sa skrátka obrátil svet,“ dodal dnes už podplukovník vo výslužbe.

Text a foto: Pavol Vitko

začiatok decembra 1989

Začalo sa rúcanie železnej opony, drôtených pohraničných zátarás okolo Československa.

6. decembra 1989

Z Bratislavy cez Žilinu do Košíc išiel mimoriadny Vlak Nežnej revolúcie. Bolo v ňom asi 1 000 vysokoškolákov, členovia Radošinského naivného divadla, herci a ďalší aktivisti. Vo väčších mestách potom vystupovali asi 20-členné

skupiny, ktoré sa zúčastňovali na miestnych mítingoch.

10. decembra 1989

Vláda Ladislava Adamca odstúpila a vznikla nová „vláda národného porozumenia“, ktorú viedol Marián Čalfa. V tento deň tiež odstúpil z funkcie prezidenta ČSSR Gustáv Husák.

28. decembra 1989

Federálne zhromaždenie ČSSR zvolilo za svojho predsedu Alexandra Dubčeka.

29. decembra 1989

Federálne zhromaždenie zvolilo za nového prezidenta republiky Václava Havla. Rozhodlo tiež, že v júni 1990 budú v Československu slobodné a demokratické voľby.

V roku 1990 prijalo Federálne zhromaždenie zmenu názvu nášho štátu na Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku. Konali sa historicky prvé slobodné voľby do Federálneho zhromaždenia aj do SNR (8. a 9. júna 1990). V Česku presvedčivo zvíťazilo Občianske fórum. Vo voľbách do SNR vyhrala Verejnosť proti násiliu (29,3 %) pred Kresťanskodemokratickým hnutím (19,2 %) a SNS (13,9 %). Komunistická strana Slovenska získala len 13,3 %.

Foto: TASR, SITA

Nerozlučná dvojica z Vietnamu

UH-1D Huey

Dĺžka: 17,4 m
Max. hmotnosť: 4 300 kg
Posádka: 1 až 4
Nosnosť: 14 vojakov alebo 1 760 kg nákladu
Rýchlosť: 220 km/h
Dolet: 510 km
Dostup: 5 900 m

Prvé helikoptéry sa objavili koncom druhej svetovej vojny vo výzbroji Nemecka a USA. Spočiatku sa používali najmä na záchranné účely a evakuáciu ranených. Prvé masové bojové využitie prišlo v čase vietnamskej vojny a postarali sa oň príbuzné typy AH-1 a UH-1. Tieto americké stroje slúžia v modernizovaných verziách dodnes.

Úplne prvým členom tejto rozšírenej rodiny sa stal Bell UH-1. Jeho oficiálne meno je Iroquois, čiže Irokéz. Americká armáda má tradíciu nazývať svoje helikoptéry podľa indiánskych kmeňov. Posádky ho však poznali skôr pod menom Huey, ktoré bolo odvodené od jeho pôvodného označenia HU-1.

Stroj vznikol na základe požiadaviek americkej armády na novú helikoptéru z roku 1952. Dovtedajšie typy mali slabý výkon a boli príliš komplikované. Armáda chcela nový vrtuľník, ktorý by bol jednoduchý na ovládanie i údržbu – a dostala Huey. Prvýkrát vzlietol v roku 1956 a v roku 1960 sa začala sériová výroba. Stroj sa vyznačoval relatívne priestran-

nou kabínou s hranatým prierezom, ktorá mala veľké posuvné dvere na bokoch. To umožňovalo rýchly nástup a výstup prepravovaných vojakov. Za kabínou trup prechádzal do nosníka chvostového rotora. Nad ním bol vzadu za kabínou umiestnený motor, ktorý poháňal hlavný dvojlistový rotor. Neskoršie verzie dostali dva motory a štvorlistový rotor, čo zvýšilo výkony i bezpečnosť stroja. Podvozok bol lyžový.

Vzdušná kavaléria

Zavedenie UH-1 do služby umožnilo realizovať teóriu vzdušnej kavalérie. Vojaci sa mohli rýchlo a masovo presúvať na veľké vzdialenosti. Nemuseli sa viazať

bojom na statických pozíciách. Nao-pak – sami si vyberali miesto, kde budú bojovať. Túto taktiku americká armáda prvýkrát použila práve vo Vietname, kde UH-1 lietali od roku 1962. Prax ukázala aj slabiny – vojaci sa po presune vrtuľníkmi nemohli spoliehať na podporu vlastného delostrelectva či iných ťažkých zbraní, pretože tie na mieste jednoducho neboli. Vynorila sa potreba ťažko ozbrojených strojov, ktoré by transportné vrtuľníky sprevádzali a poskytovali by im palebnú podporu. Spočiatku to jednotky vybavené UH-1 riešili improvizovane – časť strojov vyzbrojili guľometmi a neriadenými raketami a vyčlenili ich ako sprievodné. Vyzbrojené verzie si potom armáda ob-

AH-1G Cobra

Dĺžka: 16,2 m
Max. hmotnosť: 4 300 kg
Posádka: 2
Rýchlosť: 277 km/h
Dolet: 570 km
Dostup: 3 475 m
Výzbroj: 2 × 7,62 mm guľomet
alebo 2 × 40 mm granátomet
70 mm neriadené rakety

jednávala priamo od výrobcu a úspešného nasadenia vo Vietname sa dočkali aj UH-1 s riadenými strelami TOW. Až 93 percent odpálených rakiet zasiahlo cieľ.

Bojový vrtuľník

Vyzbrojené UH-1 však boli núdzovým riešením. Vojna vo Vietname priniesla vznik prvej špecializovanej bojovej helikoptéry AH-1 Cobra. Zaujímavé je, že armáda najprv preferovala vrtuľník Lockheed AH-66 Cheyenne. Ten sa však ukázal priveľký a komplikovaný, čo išlo presne proti pôvodným požiadavkám na UH-1. Bell, ktorý bol z tohto projektu spočiatku vynechaný, sa však nevzdal. Na vlastné náklady vyvinul ľahký bojový vrtuľník na základe UH-1. Použil nosník chvostového rotora a osvedčený pohonný systém, ku ktorému vytvoril nový trup. Ten bol výrazne užší ako v prípade UH-1. Sedeli v ňom dvaja letci v kabíne za sebou. Nový stroj predstavili 3. septembra 1965 a už o štyri dni vyhral armádnú záležitosť.

Cobry mohli nosiť pod krátkymi krídlami neriadené rakety, neskôr dostali aj riadené strely. V nose bola otočná vežička, v ktorej boli dve zbrane. Buď dva 7,62 mm guľomety, dva granátomety kalibru 40 mm alebo po jednom kuse z každej zbrane. Podobne ako v prípade UH-1, aj neskoršie verzie AH-1 dostali dva motory namiesto jedného a nový rotor.

Vo Vietname nasadili viac ako 7 000 kusov UH-1 Huey. Intenzívne bojové nasadenie si vyžiadalo aj veľké straty. Zničených bolo 3 305 strojov a o život prišlo 1 074 pilotov a 1 103 ďalších členov posádok. Okrem transportných helikoptér lietalo vo Vietname aj vyše tisíc bojových AH-1 Cobra, ktoré nalietali viac ako milión hodín pri bojových letoch. Zničených bolo tristo kusov.

Slúžia dodnes

Oba typy vrtuľníkov sa mimoriadne rozšírili. UH-1 a jeho modernizované verzie dodnes lietajú v 42 krajinách. Ďalších 22 používateľov ich už vyradilo. Tým hlavným používateľom bola americká armáda, v ktorej boli v aktívnej službe až do roku 2005. Približne 700 kusov si aj po tomto dátume armáda nechala na výcvik, posledné dolietali v roku 2015. O rok neskôr skončili aj v Národnej garde.

AH-1 Cobra dodnes lieta v deviatich štátoch, ďalšie tri ho medzitým vyradili. Iná je situácia s výrazne modernizovanými nástupcami, ktoré sa dodnes vyrába-

jú. V prípade transportných vrtuľníkov je to UH-1Y nazvaný Venom. Tohto najnovšieho člena rodiny Huey si vybrala americká námorná pechota. Pôvodne sa mali prestavať z verzie UH-1N, ale v roku 2005 sa rozhodlo, že ich vyrobia úplne nanovo. „Mariňáci“ používajú aj bojové vrtuľníky AH-1Z. Tie sa zvykli nazývať aj Zulu Cobra, no oficiálne meno je Viper. Časť helikoptér modernizovali zo starších verzií Cobier, no aj v tomto prípade začali postupne vyrábať celkom nové stroje. AH-1Z a UH-1Y majú podobne ako staršie Huey a Cobry spoločné nosníky rotorov a pohonný systém, ale aj prístroje, softvér a riadenie. Výrobca udáva, že až 84 percent dielcov je identických, čo námornej pechote znižuje logistické náklady.

Tieto stroje nie sú také rozšírené ako ich predchodcovia, no aj ony si našli zahraničných zákazníkov. AH-1Z objednali Bahrajn, Pakistan a najnovšie aj Česko. To chce svoju vrtuľníkovú flotilu doplniť o štyri AH-1Z Viper a tiež osem transportných strojov UH-1Y Venom. Celková hodnota objednávky je 560 miliónov eur. Všetkých dvanásť strojov by malo Česko dostať do roka 2023. Ak to ekonomická situácia dovoľí, chce dokúpiť aj ďalšie. Americké stroje nemajú byť náhradou za vrtuľníky ruskej výroby, popri nich si Česko ponechá aj stroje Mil Mi-171.

Text: Miroslav Barič

Foto: US Army, USAF, USM

Nanodrony pre českú armádu

České ministerstvo obrany podľa poľského magazínu MilMag podpísalo v septembri kontrakt na dodávku ôsmich kompletov nórskych nanodronov Black Hornet 3 v hodnote 19 miliónov českých korún vrátane simulátora a výcvikovej podpory. Každý komplet sa skladá z troch malých bezpilotných vrtulníkov, ochrannej dokovacej stanice, súpravy náhradných dielcov, odolného tabletu a ovládača. Vrtulník má dĺžku 16,8 cm, priemer vrtule 12,3 cm a hmotnosť 33 gramov. Vo vzduchu vydrží 25 minút, komunikuje do vzdialenosti 2 000 metrov a dosahuje maximálnu rýchlosť 21 km/h. Bežná senzorová hlavica nesie dve denné a jednu termovíziu kameru, ale hlavice možno vymieňať. Dron vie tiež visieť na mieste, lietať podľa zadanej trasy a po prerušení komunikácie sa vrátiť na miesto štartu. Môže byť vybavený systémom automatickej navigácie s umelou inteligenciou, ktorá rozoznáva objekty, ich veľkosť a vzdialenosť, takže bez zásahu operátora dokáže lietať v zložitom teréne. Drony Black Hornet majú vo výzbroji ozbrojené sily deviatich krajín vrátane Spojených štátov. Podľa výrobcu FLIR System ich dnes po svete lieta vyše osemtisíc.

Foto: Boeing, Bundeswehr, FLIR System, Rauma Marine Constructions, TASR

Maďarskí vojaci nakupujú

Maďarské ozbrojené sily v rámci programu modernizácie armády nakúpia vrtulníky, bojové vozidlá i samohybné delá, povedal minister obrany Tibor Benkő. Šéf rezortu na zasadnutí kolégia verejnej správy Hajdúcko-biharskej župy uviedol, že štyri ľahké vrtulníky značky Airbus preberie armáda do konca tohto roka. Ďalších šestnásť vrtulníkov strednej kategórie začne Airbus dodávať v roku 2023. Benkő spresnil, že transportné lietadlá, ktoré nakúpili pre armádu, využívajú na prevoz ústavných činiteľov iba na sedem až osem percent; väč-

šinou slúžia na transport vojakov. V súvislosti s modernizáciou pozemných vojsk povedal, že armáda kúpi 44 nových nemeckých tankov Leopard (na obrázku) a dvanásť použitých výcvikových tankov rovnakého typu, ale aj 24 kusov samohybných delostreleckých zbraní. Minister pripomenul, že v roku 2010 bolo v armáde iba 17 dobrovoľných vojakov v zálohe, teraz ich je už 8 900. Na vytvorenie moderných ozbrojených síl podľa neho potrebuje Maďarsko 30 000 profesionálnych vojakov a 20 000 dobrovoľníkov.

Kim má ponorku

Novovynutá severokórejská ponorka je zrejme schopná niesť tri balistické strely (SLBM), ktoré z nej možno odpaľovať. Juho-kórejské ministerstvo obrany dospelo k záveru, že severokórejská ponorka je pripravená na skoré nasadenie. Novú ponorku si prehliadol severokórejský vodca Kim Čong-un. Podľa jeho slov nasadenie do misie je „už takmer hotová vec“. Severokórejská ponorka sa zdá väčšia než 2 500-tonová ponorka triedy Koryeo, ktorá je tiež novým typom vyrábaným v Severnej Kórei a dosiaľ ju považovali za najväčšiu ponorku KĽDR. Balistické strely odpaľované z ponorky sú vo všeobecnosti schopné dopraviť na miesto určenia s vysokou presnosťou bojovú hlavicu, väčšinou vybavenú jadrovou alebo termonukleárnou náložou.

Nekonečný príbeh Armaty

Do konca tohto roka ruská armáda prevezme iba dvanásť tankov Armata, pričom tie nebudú spĺňať takticko-technické požiadavky ruskej armády. Pôvodne pred deviatimi rokmi, za éry ruského ministra obrany Anatolija Serďukova, ruské ministerstvo obrany sľúbilo začiatok výroby tankov Armata v roku 2015 s tým, že do roku 2020 ich armáda dostane 2 300. V apríli 2016 oznámil podpredseda ruskej vlády Jurij Borisov podpis dohody s Uralvagonzavodom na dodávku sto Armat do roku 2020. Sériová výroba sa mala začať v roku 2017. Začiatok bol odložený na rok 2020 a o výrobe dvetisíc tankov sa prestalo hovoriť celkom. Posledný kontrakt podpísaný na výstave Armija 2018 predĺžil dodacie lehoty. Ruská armáda mala do konca roka 2019 získať 132 vozidiel na platforme Armata: dva prápory tankov T-14, jeden prápor ťažkých bojových vozidiel pechoty T-15 a niekoľko uvoľňovacích vozidiel T-16. Uralvagonzavod mal do konca roka 2019 dodať prvých 44 vozidiel. Napokon však stihne dokončiť len dvanásť tankov T-14 Armata a štyri uvoľňovacie vozidlá T-16 BREN. Pretože nespĺňajú takticko-technické požiadavky, budú slúžiť len na propagačné účely, prezentácie a slávnostné prehliadky.

Fínsko stavia korvety

Ešte v tomto roku sa začne stavba prvej zo štyroch nových bojových plavidiel pre fínske ozbrojené sily. Lode vyrobí domáce lodenice Rauma Marine Constructions v spolupráci so švédskou spoločnosťou Saab. Prvá loď sa bude, tak ako celá trieda lodí, volať podľa jednej z fínskych provincií Pohjanmaa. Lode budú 114 metrov dlhé s výtlakom 3 900 ton. Do aktívnej služby by mali vstúpiť do konca roka 2028 a Fínsko za ne zaplatí 5,2 miliardy eur. Saab do nich dodá elektronický systém vedenia boja 9LV v hodnote 412 miliónov eur. Korvety ponесú americké protiletadlové strely ESSM, švédske torpéda Torped 47 (taktiež od Saabu) a izraelské protilodné rakety Gabriel. Lode budú môcť klásť aj míny.

Bezpilotný tanker vzlietol

Prototyp T1 bezpilotného tankovacieho lietadla MQ-25A Stingray spoločnosti Boeing absolvoval 19. septembra prvý let. Stalo sa tak na regionálnom letisku MidAmerica v štáte Illinois. Dvojhodinový let riadil pilot z pozemného strediska, napodobňujúceho priestory lietadlovej lode. Bezpilotný tanker má totiž v budúcnosti zvýšiť operačné schopnosti amerických lietadlových lodí. Prvý let zatiaľ testoval letový softvér, pevnosť draka a ďalšie základné vlastnosti. T1 na jeho základe získal experimentálne osvedčenie letovej spôsobilosti agentúry Federal Aviation Administration. Testy budú pokračovať. V rámci vývojového kontraktu za vyše 800 miliónov dolárov Boeing pracuje na štyroch prototypoch, podľa ktorých má vzniknúť 72 bezpilotných lietajúcich tankerov Stingray v celkovej hodnote trinásť miliárd dolárov. S dosiahnutím počiatočných operačných schopností sa ráta v roku 2024. Prvé stroje by mali slúžiť na lietadlových lodiach USS Dwight D. Eisenhower, USS Carl Vinson a USS George H. W. Bush.

Operácia Záhradníčenie

Pilot Arthur Leslie Mayers prežil cez druhú svetovú vojnu núdzové pristátie v Írskom mori aj na pobreží vtedajšieho Francúzskeho Maroka. Do tretice mu už šťastie neprialo. Britský bombardér Wellington (MF 458-A) s päťčlennou osádkou počas letu v nízkej výške ponad Dunaj zostrelila 5. októbra 1944 nemecká mínolovka zakotvená v blízkosti Čunova.

Vzhľadom na to, čo všetko Leslie prežil, musel byť veľmi húževnatý chlapík. Vedeli sme o miestach jeho prvých dvoch núdzových pristátí, no o tom, kde bol zostrelený a zahynul, sme sa dozvedeli až vlni,“ povedal nám Peter Mayers, synovec pilota Wellingtona. S manželkou Vanessou pricestoval pokloniť sa pamiatke svojho príbuzného z Austrálie. V sprievode veľvyslanca Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska na Slovensku Andyho Gartha položili 24. septembra v Čunove k žulovému pamätníku pripomínajúcemu túto tragickú udalosť venček červených makov.

Dve núdzové pristátia

„Môj otec Kenneth, ktorý slúžil v pozemných silách, o vojne nerád rozprával. Bol zranený a padol do zajatia v bojoch o Krétu, štyri roky trčal v troch nemeckých zajateckých lágroch. U pozemákov cez druhú svetovú vojnu bol aj najstarší z otcových bratov Viliam. Ten dostal dokonca medailu za boje na talianskom pobreží. No a najmladší Leslie lietal v RAF,“ spresnil pán Peter Mayers informácie o trojici bojujúcich bratov. Spomenul aj to, že vyrastali v Sheffielde na severe Anglicka a jeho strýko Leslie, štvrté zo šiestich detí, sa narodil 10. decembra 1920. Mama mu umrela, keď mal len štrnásť rokov. Otec zomrel

o štyri roky neskôr. Peter Mayers, účtovník na dôchodku, pokračoval v spomienkach: „Viem, že jedna zo sestier bola v kláštore a jedna slúžila na pozorovacom stanovišti, odkiaľ hlásila blížiac sa nemecké nálety.“ Všetci traja bratia Mayersovci bojovali v podstate od začiatku vojny, pričom strýko Leslie prvý raz takmer zahynul počas cvičného letu nad Írskym morom v prvej polovici roka 1942 (v rámci výcviku v 15 OTU – Operational Training Unit). Neskôr počas letu z Gibraltáru do Gambie, v septembri toho istého roka, vysadili motory jeho Wellingtona. Podarilo sa mu však núdzovo pristáť na pláži neďaleko mesta Safi v dnešnom Maroku. Padol ale do zajatia Francúzov, ktorí boli lojálni kolaborantskej pronemeckej vláde vo Vichy.

Čunovo a Belehrad

Po víťazstve protifašistickej koalície v západnej Afrike sa Leslie dostal opäť do Británie. Znovu ho prideliť na výcvik k bombardovaciemu letectvu do 10 OTU. No ešte predtým mu zrejme pukli nervy. Ako zistil David Gunby, syn jedného z členov osádky Wellingtona (MF 458-A), pilot Leslie udrel svojho veliteľa letky. Za to mohol dostať vysoký trest. Okolnosti však nepoznal ani pán Gunby, ani Leslieho príbuzní. Zrejme však pilotovi nahrávali, lebo inak by ho po „polepšení“ v Air Crew Refresher Centre v Sheffielde nepresunuli ešte v poddôstojníckej hodnosti ako kapitána a pilota lietadla do Talianska.

„Vedeli sme, že strýkovo meno je uvedené na pamätníku na Malte s menami Britov, o ktorých nie sú informácie, kde zahynuli. Lenže sme ani netušili, že už od roku 2003 stojí v Čunove tento krásny pamätník. A to priamo na mieste jeho skonu,“ poznamenal Peter Mayers, ktorý vysvetlil, že časť rodiny žije v Kanade, ďalší sú už Austrálčania. Aj preto sa o pamätníku v Čunove dozvedel od jednej zo sesterníc až vlni. „Ešte aktívnejšia v dokumentovaní rodinnej histórie je moja manželka Vanessa,“ usmial sa a pridal spomienku na ďalšieho pilota z ich rodiny: „Vo vojne mi nezahynul len strýko Leslie, ale aj jediný brat mojej matky Wallace Victor Whittaker. Bol pilotom stíhačky Spitfire, absolvoval veľa úspešných misií. Zaujímavé je, že si viedol veľmi podrobný denník. Keď útočili zo základne v Taliansku smerom na ostrov Korčula, práve vtedy, 19. mája 1944, si ako 22-ročný stihol zapísať poslednú poznámku. Bola o tom, že je zvedavý, ako s lietadlami po očakávanom obrovskom výbuchu zamáva tlaková vlna. Útočili totiž na veľký nemecký muničný sklad, ktorý mali vyhodíť do vzduchu. P/O (pilot dôstojník) Wallace Victor Whittaker je

**Bombardér 311. čs. bombardovacej perute
RAF typu Vickers Wellington v starostlivosti
pozemného personálu
VÚA – VHA Praha**

pochovaný na vojenskom cintoríne v Belehrade. Akoby symbolicky Leslieho aj Wallacea spája rieka Dunaj.

Operácia Záhradníčenie

Vráťme sa však opäť k dátumu 5. október 1944, keď posádka britského bombardéra Wellington (MF 458-A) zo 40. letky RAF štartovala z predsunutej základne Foggia v Taliansku. Okrem kapitána a pilota, 24-ročného Arthura Leslieho Mayersa, boli ďalšími členmi osádky radista seržant Charles Herbert Gunby, navigátor seržant Vallance McCall, bombometník seržant Harry Walker Hesketh a strelec seržant Robert Cummin Johnson. V operácii s názvom Záhradníčenie (Gardening) mal Wellington spolu s ďalšími ôsmimi bombardérmi za úlohu zhadzovať do Dunaja míny s cieľom prekaziť alebo spomaliť nepriateľskú plavbu. Bol spln a jasno, okolo polnoci. Pilot Mayers letel iba približne 150 metrov nad hladinou. Pád jeho lietadla videli napríklad seržant Stuart Sigley či Geoff Mounfield z iných

Wellingtonov, ale aj Vincent Szelle, ktorý žil neďaleko. Zasiahnuté lietadlo podľa neho letelo chvíľku ponad rieku, horelo a potom explodovalo. Jedno krídlo sa našlo na brehu rieky, zvyšok skončil v rieke. Celá posádka zahynula. Našli iba telo radistu Gunbyho. Pochovaný bol v Šamoríne, v roku 1947 preniesli jeho ostatky na britský vojenský cintorín v pražských Olšanoch. Mimochodom, pán Szelle celé desaťročia opatroval kus rozstrieľaného plechu zo zostreleného Wellingtona. Odovzdal ho rodine Gunbyovcov, ktorá miesto zostrelu navštívila spomedzi pozostalých ako prvá už v roku 1992. Hoci jedna posádka zahynula, operácia Záhradníčenie bola vyhodnotená ako veľmi úspešná. Nemeckým plavidlám na dunajskej vodnej „diaľnici“ spôsobila veľké problémy aj počas ich ústupu z Balkánu.

Vďaka za nezabúdanie

„Stalo sa to pred mnohými rokmi, ale pre nás je to stále veľmi emotívna záležitosť. Veď hrob nášho strýka Leslieho je vlast-

Arthur Leslie Mayers (vľavo) a jeho blízky priateľ Dick Sutcliffe

ne tu – v Dunaji,“ povedala pani Vanessa Mayersová. „A ja by som sa chcel poďakovať slovenskému ministerstvu obrany za všetku podporu a pomoc, ktorú nám poskytuje pri každoročných dôstojných podujatiach spomienkového charakteru – a to tiež tu v Čunove,“ poznamenal veľvyslanec Andy Garth. Pred rozlúčkou so Slovenskom sa vyjadril aj Peter Mayers: „Doteraz cítim vo svojej duši vďačnosť tejto vojnovkej generácii, ktorá v boji proti fašizmu pre nás a pre všetkých po nás vykonala tak veľmi veľa. Viem, že aj teraz je svet plný napätia. No nedá sa to porovnať s druhou svetovou vojnou. Som preto rád, že sme si pripomenuli Deň vojnových veteránov na takom dôstojnom mieste, kde zároveň chcem vyjadriť veľkú vďačnosť za to, že je vo svete mier. A ďakujem, že ste na Slovensku nezabudli.“

Text: Pavol Vitko

Foto: autor a archív

Prvý slovenský riaditeľ

V centre výnimočnosti NATO pre oblasť kontrarozviedky v Krakove sa uskutočnil slávnostný ceremoniál výnimočnej udalosti pre Slovenskú republiku. Funkciu veliteľa po vymenovaní 30. septembra oficiálne prevzal prvý slovenský riaditeľ Kontrarozviedneho centra výnimočnosti NATO plukovník Martin Achimovič. Centrum zároveň oficiálne rozšírilo zoznam svojich členských krajín o Spojené štáty americké. Aktuálne teda participuje v posilňovaní bezpečnostného prostredia, v schopnosti predvídať riziká a pružne reagovať na súčasné hybridné hrozby jedenásť členských krajín NATO. Na slávnostnom ceremoniáli v Poľsku sa zúčastnili aj minister obrany SR Peter Gajdoš a riaditeľ Vojenského spravodajstva gen. Ján Balciar.

Foto: Ivan Kelement

Kurz operačného plánovania

Od 9. do 27. septembra sa v martinskej poddôstojníckej akadémii konal štvrtý kurz operačného plánovania (Battle Staff NCO Course). Je výsledkom dlhoročnej spolupráce poddôstojníckych zborov Ozborených síl SR a Národnej gardy štátu Indiana. Cieľom je poskytnúť účastníkom základné informácie o plánovaní a rozhodovaní procese, operačnom prostredí počas plánovania a vedenia operácie a prakticky precvičiť prácu štábu so zameraním na úlohy štábných poddôstojníkov na operačnom stupni. V rámci kurzu sa uskutočnilo cvičenie Valley Thunder, na ktorom frekventanti kurzu pôsobili ako príslušníci štábu práporu. Na kurze sa zúčastnilo osem vojakov z Česka, Slovinska, z Rumunska a z Ukrajiny. Medzi desiatkou slovenských profesionálov kurz úspešne absolvovali aj štyria dôstojníci. Počas kurzu sa tiež uskutočnilo pracovné rokovanie hlavných poddôstojníkov OS SR a Národnej gardy štátu Indiana o smerovaní kurzu. Obe strany sa zhodli, že úspešný projekt bude pokračovať aj v roku 2020 a opäť ho ponúknu štátom Aliancie a partnerským krajinám.

- V Bratislave sa konala päťdňová Medzinárodná konferencia riaditeľov Vojenskej polície 2019. Predmetom rokovani 37 delegácií boli predovšetkým súčasné, ako aj budúce bezpečnostné výzvy v neustále sa meniacom operačnom priestore. Zo zúčastnených delegácií 23 reprezentovalo krajiny Severoatlantickej aliance, šesť prišlo z krajín programu Partnerstva za mier, šesť bolo z organizácií v rámci NATO/EÚ a pricestovala aj delegácia z Austrálie a Nového Zélandu.

- Pri príležitosti Dňa obetí holokaustu a rasového násillia sa 9. septembra na Rybnom námestí v Bratislave uskutočnila pietna spomienka. Pamiatku obetí holokaustu a rasového násillia si za rezort obrany uctil štátny tajomník Ministerstva obrany SR Róbert Ondrejsák a náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko.

- Do základne výcviku a mobilizačného doplňovania 1. októbra nastúpilo 212 čakateľov prípravnej štátnej služby, medzi nimi aj 31 žien, ktorí absolvujú základný vojenský výcvik zameraný na zvládnutie základných vojenských zručností. Po úspešnom absolvovaní základného vojenského výcviku budú 15. novembra slávnostne vyradení a prevelení do útvarov.

- Príslušníci Ozborených síl SR a ozbrojených zborov SR vycestovali pod vedením ordinára Mons. Františka Rábeka na 14. národnú púť do Assisi a Ríma. K pútnikom sa pripojili 10. a 11. septembra aj štátny tajomník Ministerstva obrany Slovenskej republiky Marián Saloň, zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR generálmajor Miroslav Lorinc a ministerka vnútra Denisa Saková.

- Náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko sa 13. až 15. septembra zúčastnil na konferencii Vojenského výboru NATO v Ľublane. Konferencia sa koná každoročne a patrí medzi vrcholné rokovania vojenských orgánov Aliancie na úrovni náčelníkov generálnych štábov členských krajín Aliancie.

- Oslavy Dňa slovenského vojenského letectva, ktorý každoročne pripadá na 17. septembra, sa vo veliteľstve vzdušných síl vo Zvolene začali slávnostným nástupom, počas ktorého veliteľ vzdušných síl generálmajor Ľubomír Svoboda odovzdal vybraným príslušníkom veliteľstva Pamätné medaily k 75. výročiu SNP a skončenia druhej svetovej vojny a Pamätné medaily Vzdušných síl OS SR.

- Dvaja príslušníci štábu a štyridsiati príslušníci 1. mechanizovanej rotý a rotý bojového zabezpečenia 21. mechanizovanej práporu Trebišov sa v septembri zúčastnili na medzinárodnom cvičení Brave Warrior 2019 v Maďarsku. Cieľom cvičenia, ktoré bolo situované vo vojenskom výcvikovom priestore neďaleko jazera Balaton, bola synchronizácia, koordinácia a harmonizácia činnosti jednotiek na úrovni práporu a zlepšovanie spolupráce medzi operačnými a taktickými jednotkami v medzinárodnom prostredí.

- V dňoch 24. a 25. septembra 2019 sa v Spojeneckom veliteľstve vzdušných síl NATO v leteckej základni Ramstein v Nemecku uskutočnilo druhé tohtoročné sympóziu veliteľov vzdušných síl členských krajín NATO. Na sympóziu sa zúčastnili velitelia a lídri z viac ako tridsať štátov Aliancie a partnerských krajín NATO vrátane veliteľa Vzdušných síl Ozborených síl SR generálmajora Ľubomíra Svobodu.

Sliač ako nový

Ministerstvo obrany SR plánuje komplexne rekonštruovať a modernizovať leteckú základňu Sliač tak, aby spĺňala všetky kritériá súvisiace s obranou Slovenska a zároveň umožňovala plniť úlohy Vzdušných síl OS SR aj po dodaní nových stíhačích lietadiel F-16. S návrhom projektu súhlasila vláda SR.

Súčasnou návrhu je napríklad rekonštrukcia a vybudovanie nových rolovacích dráh, rekonštrukcia skladu náhradných dielcov a traťostanice, ako aj vybudovanie nového vchodu od obce Sielnica. Náklady spojené s prípravou a realizáciou rekonštrukcie a modernizácie leteckej základne na Sliači sú vo výške viac ako 55 miliónov eur vrátane DPH, stavebné práce by sa mali ukončiť do konca roka 2022.

Z Polianky budú kúpele

Bývalý vysokošpecializovaný ústav Nová Polianka bude opäť slúžiť vojakom a občanom. Akciová spoločnosť Horezza, ktorá patrí pod rezort obrany, prebuduje zariadenie na klimatické kúpele. Verejnosť by ich mohla využívať už v budúcom roku. Symbolický základný kameň rekonštrukcie 18. októbra poklepali predseda Národnej rady SR Andrej Danko a minister obrany SR Peter Gajdoš.

„Nová Polianka vždy patrila a patrí k rezortu obrany. S tým, že ju predchádzajúce vedenie spoločnosti Horezza zatvorilo, sme sa nikdy nestotožnili,“ povedal šéf rezortu obrany.

Zariadenie, ktoré je národnou kultúrnou pamiatkou, bude po novom disponovať kapacitou 141 lôžok a vytvorí do 50 nových pracovných miest.

Slovensko-poľské preteky

Pri príležitosti 75. výročia SNP, 20. výročia vzniku Klubu vojakov Zväzu vojakov SR Kežmarok a 26. výročia vzniku Ozbrojených síl SR zorganizoval Klub vojakov Kežmarok 18. ročník pretekov v streľbe z ručných zbraní. Zúčastnilo sa na ňom 25 trojčlenných družstiev. Z nich trinásť reprezentovalo kluby Zväzu vojakov. Štyri tímy pricestovali z Poľska. V medzinárodnej súťaži zvíťazil poľský Klub Rezerwistów Bochnia pred vojakmi z kežmarského klubu. Z mužov najlepšie strieľal mjr. v. v. Ján Verešpej z Kežmarku (pištoľ 9 mm + samopal vz. 58 – 97 bodov) a zo žien Jadviga Matysiková z poľského LOK Mechov (99 bodov).

Text: pplk. v. v. Ivan Lučanský,
tajomník Klubu vojakov Kežmarok

Brigáda riadenia vzdušných operácií Zvolen

Brigáda riadenia vzdušných operácií Zvolen vznikla 1. októbra 2019 premenovaním krídla velenia, riadenia a prieskumu. Hlavným poslaním brigády je vykonávanie aktívneho velenia a riadenia vzdušných operácií s cieľom obmedziť, prekaziť alebo prerušiť bojové aktivity protivníka. V spolupráci s deklarovanými silami a prostriedkami ostatných zväzkov vzdušných síl zabezpečuje suverenity vzdušného priestoru v rámci Integrovaného systému protivzdušnej obrany NATO a zároveň vykonáva nepretržitý rádiolokačný prieskum vzdušného priestoru Slovenskej republiky.

Minister obrany Slovenskej republiky priznal znak brigáde riadenia vzdušných operácií Zvolen.

Znak má tvar gotického štítu s čiernou bordúrou. V modrom poli je vyobrazená silueta lietadla s vyznače-

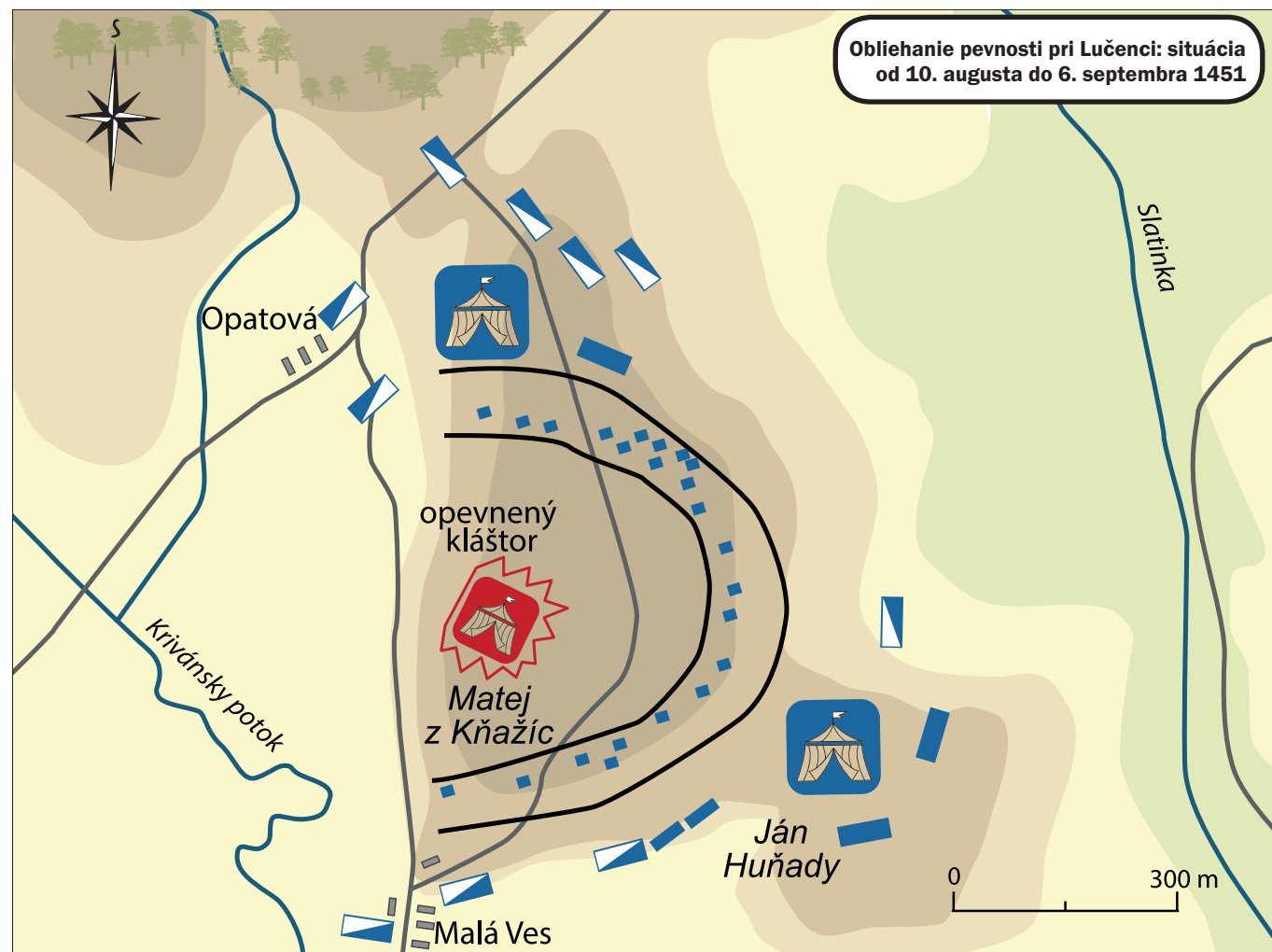
nou bielo-červeno-modrou dráhou letu, ktorá vychádza zo spodného okraja štítu. Časť polárnej súradnicovej siete na obrazovke rádiolokátora predstavuje jeden z prostriedkov rádiolokačného prieskumu. Nepretržitosť sledovania a monitorovania vzdušného priestoru Slovenskej republiky znázorňuje mapa Slovenskej republiky, ktorá vyjadruje pôsobnosť a dislokáciu podriadených jednotiek vojenského zväzku.

V hlave znaku je v modrom poli veľkými písmenami bielej farby v dvoch riadkoch umiestnený názov vojenského zväzku s miestom dislokácie BRIGÁDA RIADENIA VZDUŠNÝCH OPERÁCIÍ ZVOLEN.

Text: Dr. Imrich Purdek, PhD.
Vojenský historický ústav

Bitka pri Lučenci

Mier uzavretý koncom marca 1450 v Mezőkövesde medzi gubernátorom Jánom Huňadym a Jánom Jiskrom z Brandýsa nemal dlhú platnosť, lebo hneď nasledujúci rok sa medzi obidvomi protagonistami rozpútali ďalšie boje.

Jiskra využil Huňadyho zaneprázdnenosť na juhu Uhorska a koncom jari 1451 si uzavretím prímeria s veľmožom Pongrácom zo Svätého (dnes Liptovského) Mikuláša uvoľnil ruky na plánovanú letnú výpravu. Najal nových žoldnierov najmä z Čiech a Poľska, pokračoval aj v budovaní a opevňovaní svojich hradov či pevností. Jeho kapitáni napádali a plienili majetky gubernátorových prívržencov.

Jiskrov hajtmán Ján Talafúz sa opäť zmocnil Moldavského hradu, chrániaceho prístup ku Košiciam, a Ján Jiskra po urputnom boji obsadil juhozemplínsky hrad vo Veľkom Kamenci. Potom sa obrátil na západ a v júli obsadil Šahy. Tamojší strategicky významný kláštor dal opevniť a zanechal v ňom stálu posádku. Zo Šiah sa obrátil späť na východ, do Novohradu a Gemera, kde si vytvoril ochranný pás hradov a tvrdzí pozdĺž rieky Ipeľ. Počas výpravy obsadil okrem iného hrad Halič,

mestečko Lučenec i priľahlý kláštor, vodný hrad Drienčany na rieke Blh, mestečká Rimavskú Sobotu a Rožňavu. Ťaženie zavŕšil začiatkom augusta 1451 v Českom Brezove.

Na prelome júla a augusta 1451 však aj v Budíne vrcholili prípravy Huňadyho výpravy proti Jiskrovi. Gubernátor sa obrátil na hornouhorské mestá a vyzval ich, aby prestali Jána Jiskru podporovať. Tieto výzvy, no najmä skutočnosť, že kapitán Kežmarku Mikuláš Brcál prešiel na stranu gubernátora, prinútili Jiskru odísť na sever, aby si osobne zabezpečil podporu tamojších miest a vojenských posádok.

Rýchly nástup z Budína

Začiatkom augusta 1451 sa Huňady na čele vojska v počte 10 000 – 12 000 mužov pohol z Budína. Jeho vojsko tvorila pestrá zmes stoličných bandérií, oddiely kumánskych jazdcov a bandériá popredných kráľovských hodnostárov, prelátov

a veľmožov. Pochod vojska s množstvom vozov naložených zásobami prebiehal pomerne rýchlo, o pár dní Huňady dorazil k Lučencu.

Mestečko Lučenec Jiskrovi vojaci ešte pred príchodom Jána Huňadyho zapálili a stiahli sa k svojim druhom opevneným v blízkom kláštore na tzv. Kráľovskom vršku v Opatovej (dnes časť Lučenca). Na pevnosť prebudovaný cisterciátsky (benediktínsky) kláštor predstavovala skupina prízemných budov obklopujúcich štvorcový dvor. Jednu stranu chránila budova kostola, ostatné časti boli obohrané pevným kamenným múrom, ktorý uzatváral celý areál v okruhu 60 – 70 metrov, z vonkajšej strany ho zabezpečovala priekopa.

Päťstočlenná posádka, ktorej veliteľom bol jeden z najskúsenejších a najoddanejších Jiskrových hajtmánov Matej z Kňažíc, sa nezľakla záplavy útočníkov, ktorí mali viac než 20-násobnú početnú prevahu. Postupne odrážala všetky priame útoky.

Kláštor v zovretí

Huňady sa preto rozhodol pre osvedčený a v týchto prípadoch zaužívaný taktický manéver, ktorým bolo vyhľadovanie obkľúčeného protivníka. Kláštor sa dostal do hermetického zovretia a posádke začali postupne dochádzať sily. Popri potravinách bol najcitlivejší nedostatok vody, ktorý ešte znásobovalo horúce augustové slnko. Od vodných tokov izoloval obrancov nepriateľ, studňa z kláštornej cisterny pre posádku nepostačovala.

Pomoc od Jiskru neprichádzala, takže obrancovia už boli ochotní pevnosť vydať pod podmienkou, že gubernátor im zaručí slobodný odchod. Huňady si však bol natoľko istý prevahou a skorým víťazstvom, že ponuku odmietol. Na znak toho, že obrancom kláštora pripravuje ešte horší trest než roku 1449 zajatým jiskrovcom v Moldave, keď každému obrancovi dal odťat obe ruky, odrezať nos a vykľat jedno oko, nechal vztýčiť naostrené koly, na ktorých ich mala čakať hrozná a potupná smrť.

Ján Jiskra medzičasom všemožne sústreďoval vojsko, ktoré bolo roztrúsené v posádkach jednotlivých miest a mnohých hradov v Hornom Uhorsku. Keď zhromaždil dostupný počet žoldnierov, rýchlo postupoval k Lučencu. Jeho vojsko tvorilo nanajvýš 4 000 – 5 000 jazdcov a pešiakov, čo v porovnaní s Huňadyho vojskom bolo síce takmer trojnásobne menej, no išlo o kvalitne vyzbrojených a v bojoch ostrieľaných vojakov. Prekonávajúc husté lesy a vodné toky, ako aj početné záseky, ktorými dal gubernátor zahatať prístupové cesty, Jiskra dorazil navečer 6. septembra 1451 k Lučencu. Signálnymi ohňami zvestoval svoj príchod vysilenej posádke, ktorá už takmer mesiac vzdorovala v obkľúčení.

Sebavedomý Huňady

Gubernátor sa cítil pánom situácie a zjavne podcenil počtom slabšieho protivníka, s ktorým sa vlastne až pri Lučenci stretol vôbec po prvý raz osobne v boji. Sebavedome vraj vyhlásil, že len jeho pohoniči postačujú na to, aby bičmi rozhnali nepriateľa.

Huňady svoje vojsko rozdelil. V základnom tábore zostala časť pomocných oddielov, ranení a niekoľko sto bojovníkov

Ján Huňady na rytine v Kronike Jána z Turca, vydané tlačou roku 1488

strážnej služby. Menšia časť vojska pod vedením Štefana Bebeka naďalej obkolesovala kláštor s cieľom eliminovať jeho posádku, o ktorej nik z uhorských veliteľov nepredpokladal, že by ešte mohla zasiahnuť do boja. Najväčšia časť Huňadyho vojska, ktorej predvoj tvorilo bandérium biskupa Ladislava z Héderváru, začala bojovať s Jiskrovými žoldnierzmi, ktorí postupovali v zomknutých radoch. Prvý útok jiskrovci odrazili strelbou z kuší a zaiste aj palných zbraní. Účinok streľby na uhorské šíky, zložené zväčša z neskúsených bojovníkov, sa dostavil. Aj v priamom boji sa prejavila individuálna prevaha jiskrovcov, ktorí podnikli protiseč a zatlačili ťažkú jazdu huňadyovcov do močaristého terénu pri potoku Slatinka.

Hlavné sily uhorského vojska sa pripravovali na posilnenie neveľmi úspešne si počínajúceho predného voja. A práve vtedy sa udialo čosi, čo nikto nečakal. Zrejme na vopred dohodovaný signál vyrazila posádka kláštora a zaútočila na Bebekov obkľúčujúci oddiel, ktorý sa od prekvapenia nezmožil na účinný odpor a začal ustupovať.

Huňady postrehol zvrät v situácii a poslal Bebekovi pomoc. Tým však len podporil zmätok vo vlastných radoch. Vznikol dojem, že početné posily, ktoré sa vydali na pomoc proti útočiacej kláštornej posádke, utekajú z bojiska. Dobré mienený taktický manéver tak nechtiac vyvolal ústupovú lavínu, ktorá postupne zachvátila celé

uhorské vojsko. Huňady už nedokázal zabrániť katastrofe a sám sa v poslednej chvíli zachránil útekem. Víťazní jiskrovci sa zmocnili celého uhorského trénu a množstva cenností v tábore. Medzi početnými zajatcami bol aj jágerský biskup Ladislav, ktorý – podľa slov kronikára – bol kľavý, takže nevládal utiecť. Zahynulo niekoľko uhorských veliteľov, medzi nimi aj Štefan Bebek.

Pozoruhodná bitka

Bitka pri Lučenci 7. septembra 1451 bola čo do rozsahu najväčším bojovým stretom v stredoveku na území Horného Uhorska, čiže na Slovensku. Nestala sa však konečným medzníkom v zápase dvoch vojvodcov ani rozhodujúcim zvratom vo vývoji. No pozoruhodná je najmä preto, lebo o jej výsledku rozhodovala nie viacnásobná početná prevaha, ale individuálna osobná bojová vyspelosť i disciplína a na neposlednom mieste aj moment prekvapenia zo strany podceňovaného protivníka. Bola

Romantizujúca podoba Jána Jiskru na knížnej ilustrácii z roku 1888

triumfom progresívnejšieho žoldnierskeho vojenstva, tvorivo uplatňujúceho zásady husitského vojenského umenia, nad uhorským vojenstvom, založeným na neveľmi pružnom banderiálnom a insurekčnom systéme.

Jiskra nedokázal naplno zužitkovať svoj úspech, lebo Huňady sa z porážky v bitke, inak v jeho prípade vôbec jedinej v boji proti počtne slabšiemu protivníkovi, rýchlo spamätal. Okamžite stiahol z juhu Uhorska vlastné žoldnierske jednotky a ešte v októbri 1451 dobyl Šahy. V nasledujúcom roku sa zmocnil viacerých jiskrovských pevností vrátane vodnej tvrdze Drienčany, ktorej velil skúsený hajtman Martin Valgata. Mier uzatvorený 24. augusta 1452 v Kremnici obmedzil Jiskrovo panstvo na Levoču, Spišský hrad a príjmy z tridsiatkov v Kežmarku a Starej Ľubovni.

Text: Doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Vojenský historický ústav

Stredoveké vojsko na pochode s povozmi na súvekej kolorovanej kresbe

Tím Alpha bol najlepší

Prudké stúpanie na Pustý hrad nad Zvolenom dalo zabráť všetkým súťažiacim. Veď mali na sebe poľnú uniformu, samopal a minimálne desať kilogramov vážiaci batoh. Najmä však tým, ktorí „zakufrovali“ a trasu pochodu si neplánovane predĺžili.

Aj takto vyzerala jedna z disciplín už šiesteho ročníka Memoriálu kpt. Edmunda Makovníka, 24-hodinovej súťaže v základných bojových zručnostiach (24 HMC), ktorú v dňoch 26. a 27. septembra zorganizovalo zvolenské krídlo velenia, riadenia a prieskumu vzdušných síl (od 1. októbra brigáda riadenia vzdušných operácií).

Inšpirácia z Cypru

Pri zrode memoriálu stál súčasný veliteľ plukovník Vladimír Jaklovský a jeho inšpirácia v tomto smere z mierovej misie OSN UNFICYP na Cypre. Podľa zástupcu veliteľa krídla podplukovníka Ferdinanda Dychu chceli aj takýmto spôsobom prebudiť aktivitu a súťaživosť vojakov a poddôstojníkov v rámci krídla, ktoré má svojich príslušníkov rozmiestnených na pracoviskách po celom území Slovenska.

Súťaž nesie meno bývalého dlhoročného príslušníka krídla, ktorý koncom roka 2013 zahynul pri samovražednom útoku na konvoj v Afganistane. Medzi vojakmi, ktorí memoriál zabezpečovali, nechýbal ani bývalý kolega kapitána Makovníka zo skupiny taktických navádzačov, veliteľ dopravného družstva rotný Milan Sečkář. Takto si na neho spomína: „Spolu sme pôsobili pri navádzaní lietadiel v bojových situáciách deväť rokov. Edmund bol veliteľom našej skupiny. Bol to zodpovedný, kamarátsky človek. Som rád, že memoriál nesie práve jeho meno.“ Cieľom súťaže, ktorá trvala presne 24 hodín, bolo podľa veliaceho poddôstojníka krídla nadrotmajstra Rastislava Skubeňa preveriť vybrané bojové zručnosti jednotlivca a malého tímu, kombinované s presunom jednotky v hornatom a zalesnenom teréne. V tomto roku ich takýto presun priviedol prudkým stúpaním aj na Pustý hrad nad Zvolenom. Súťažné družstvá, ktoré pozostávali z veliteľa a troch členov (okrem toho s nimi bežal aj náhradník, ktorý mohol s povolením riadiaceho na jednotlivých kontrolných bodoch vystriedať jedného člena tímu), čakalo spolu trinásť pracovísk. A navyše aj kontrolné váženie batoha.

Vítazstvo po rokoch

Na pracoviskách sa preverovali praktické vedomosti zo streleckej a taktickej prípravy, topografie, RCHBO, zdravotnej, spo-

vojacej a žienijnej prípravy. Okrem iného ich čakala aj úplná „rozborka“ a „zborka“ samopalu vzor 58 so zásobníkom bez bodáka a pištole vzor 82 na čas so zviazanými očami, ale aj postavenie stanu S-65 v čo najkratšom čase, v ktorom potom prespali. Museli poskytnúť prvú pomoc a zvládnuť nástrahy prekážkovej dráhy. Premiérovu pribudlo pracovisko vojskového vodcov-

stva. Každý účastník súťaže musel mať pri štarte i v cieľi hmotnosť batoha minimálne desať kilogramov. Všetky nástrahy súťaže nakoniec najlepšie zvládol tím Alpha zo zvolenskej rotty podpory velenia. Jeho veliteľkou bola zástupkyňa veliteľa rotty nadporučíčka Denisa Porubiaková, ktorá si vlastne zopakovala víťazstvo z roku 2016. Aj keď teraz mala tím trochu obmenený.

Na rok sa jej družstvo stalo držiteľom putovnej trofeje.

„Som veľmi rada, že sa nám znova podarilo súťažiť vyhrať. Pred tromi rokmi som bola ešte poručička, slobodníci Michal Bartoš a Oliver Lonc boli vojakmi 2. stupňa. Do družstva pribudli noví vojaci. Ale v tíme vládla dobrá nálada a kamarátsky duch. Od prvej disciplíny sme videli, že sa pohybuje na čelných pozíciách. Musím chlapcov pochváliť. Presun sme zvládli naozaj veľmi dobre, zbytočne sme neblúdili. Našli sme sa však v každej disciplíne.“ Slobodník Oliver Lonc pripomína, že napriek obmene víťazného tímu spred troch rokov v ňom tá víťazná chémia znovu fungovala.

Čatár Michal Sýkora sa do tímu dostal na poslednú chvíľu ako náhradník, ale súťaž si maximálne užil. Presun dal síce dosť zabráť, najmä prechod zalesneným priestorom a výstup na Pustý hrad. „Ale bolo to pekné, presuny v teréne ma vždy bavili. Zaujímavá a trochu iná bola aj strelecká úloha,“ poznamenáva.

Vynovené streľby

Podplukovník Dycha vysvetľuje, prečo tá zmena pri streľbách. „Aby vojaci pochopili, že v súčasnosti sa streľba na terč miereným spôsobom vyskytuje málokedy. Je to neefektívne v samotnom boji. Preto je nevyhnutné, aby každý vojak dokonale ovládol svoju zbraň v pohybe, v dynamicky sa meniacej situácii.“ Pred streľbou zo samopalu súťažiaci absolvovali kľuky. „Chceli sme dosiahnuť, aby sa trochu unavili, a tak navodili situáciu, keď by reálne riešili strelecké úlohy pod tlakom, v určitom fyzickom a psychickom strese. Som spokojný s tým, ako jednotliví vojaci zvládli tieto úlohy. Streľba ich zaujala, v budúcnosti ju chceme presadzovať ešte viac v rámci celého krídla,“ hovorí podplukovník Dycha.

V tomto roku po prvý raz odmenili aj najlepších jednotlivcov v streleckej príprave, na prekážkovej dráhe a vo vodcovstve. Najlepším strelcom sa stal čatár Peter Turčan z družstva Charlie operačného centra Zvolen, najlepším na prekážkovej dráhe

bol poručík Dávid Pálka z tímu Echo rotý podpory velenia a najlepším lídrom sa stal čatár Ján Gira z tímu Bravo práporu rádiolokačného prieskumu. Podplukovník Dycha však zdôrazňuje, že súboj bol vzácnne vyrovnaný, medzi jednotlivými družstvami boli malé bodové rozdiely.

Aj v tomto roku organizátorom súťaže pomohla finančná pomoc Vojenskej podpornej nadácie (VPN). Vďaka nej zakúpili vecné dary pre súťažiacich.

Text a foto: Jozef Žiak

Práca s ľuďmi má čaro

„Síce relatívne mladý, ale vojenskou kariérou v slovenských ozbrojených silách aj v zahraničí, kvalitným vzdelaním, pokojným prístupom k riešeniu problémov patrí k nastupujúcej generácii nových poddôstojníckych lídrov.“ Takto charakterizoval veliaceho poddôstojníka brigády riadenia vzdušných operácií Zvolen nadrotmajstra Rastislava Skubeňa zástupca jej veliteľa podplukovník Ferdinand Dycha.

Rodák z Dolného Kubína absolvoval v Košiciach vojenskú strednú odbornú školu leteckú. Po krátkej anabáze vo výcvikovom stredisku Košice dlhé roky pôsobil vrote rádiolokačného prieskumu Veľká Ida. Začínal ako veliteľ družstva zabezpečenia navádzacieho stanovišťa, neskôr bol starším technikom rádiolokátora. Pred šiestimi rokmi nastal v jeho vojenskej kariére zlom. Z technickej pozície prešiel medzi veliacich poddôstojníkov.

Začínal vrote v Ožďanoch. Potom v mierovej misii OSN na Cypre UNFICYP bol veliacim poddôstojníkom stálej zálohy veliteľstva. Ako veliaci poddôstojník plnil úlohy aj v rádiolokačnejrote v Michalovciach. Od apríla minulého roka sa stal veliacim poddôstojníkom vtedajšieho krídla velenia, riadenia a prieskumu vzdušných síl, dnešnej brigády riadenia vzdušných operácií Zvolen.

„Práca s ľuďmi má svoje čaro. Začínal som ako technik, neľutujem prechod na pozíciu veliaceho, lebo práca s ľuďmi ma baví. Nie je stereotypná,“ hovorí Rastislav. Na rozdiel od iných veliacich poddôstojníkov nemá svojich poddôstojníkov a mužstvo rozmiestnených v jednej posádke, ale po celom území Slovenska od západu až po východ. Nie je jednoduché byť s nimi v stálom kontakte. Moderná komunikačná technika síce v mnohom pomáha, ale osobný kontakt sa nedá ničím nahradiť.

„Spolieham sa na prácu veliacich poddôstojníkov v rotách a požiadavky veliteľa brigády zasa odovzdávam im, funguje to. Usilujem sa aj osobne získať poznatky priamo v jednotkách, aby som zistil, či systém prenosu informácií naozaj funguje, aké sú ich reálne problémy, ktoré ich najviac trápia. Pri nedávnej príprave na vojenskú prehliadku som mal možnosť na Lešti byť s ľuďmi viac,“ poznamenáva veliaci poddôstojník. Problémom je personálna nenaplnenosť jednotiek, takže množstvo úloh musí plniť menší počet ľudí. Tí sú potom preťažení. Roty sú naplnené od 60 do 80 percent. Chýbajú vodiči, kuchári, ale aj technici. Najhoršie sa darí naplňovať rotu, ktoré sú na západe Slovenska, lebo tam je slabšia sociálna motivácia k vstupu do OS SR. Rota na Močiari v Štiavnických vrchoch má zasa horšiu dostupnosť, služba je tam náročnejšia. Je to najvyššie položený útvar na Slovensku.

Rastislav diaľkovo vyštudoval vysokú školu, dochádza zo Zvolena k rodine do Košíc. Vrávi, že si postupne zvykol na tento režim. Usiluje sa udržiavať aj v dobrej fyzickej forme. Dôkazom toho sú aj diplomy z rôznych súťaží a behov. Napríklad aj z minuloročných majstrovstiev vzdušných síl v cezpoľnom behu, kde získal prvé miesta vo svojej kategórii na 4 aj 10 kilometrov.

39. kongres európskych vojenských médií

Stretli sa vojenský novinári

Na októbrovom 39. kongrese Európskej asociácie vojenskej tlače EMPA vo Viedni sa rozprúdila zaujímavá debata o tom, či by nemalo byť viac vojenských novinárov, respektíve aspoň ich lídrov, opäť vo vojenských uniformách.

Diskusiu otvoril rakúsky brigádny generál Wolfgang Peischel, staronový prezident asociácie EMPA (European Military Press Association), keď podobnú otázku položil pred voľbou nového vedenia organizácie. Tá združuje predovšetkým novinárov pôsobiacich v médiách jednotlivých rezortov obrany. Ukázalo sa však, že tendencia naprieč Európou je v súčasnosti celkom iná.

Vojaci či civili

Brigádny generál Peischel je zároveň šéfredaktorom rakúskeho vojenského odbornovo-vedeckého časopisu ÖMZ (Österreichische Militärische Zeitschrift), ktorý osemčlenná redakcia vydáva dvojmesačne na 150 stranách a v jeho vyše 30-člennej rade spolupracovníkov je okrem iných sedem generálov či štyria profesori. Všetka češť, vojenskú vedu je nevyhnutné rozvíjať a podobné časopisy vychádzajú tiež v iných krajinách (u nás paralelný rezortný odborný štvrťročník Vojenské obzory zankol už v roku 2008 a nateraz ho čiastočne supluje polročník Science & Military, ktorý vydáva Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom

Mikuláši). V Rakúsku však aj dvojmesačník Truppendienst, ktorý je, obrazne povedané, paralelným partnerom Obrany, vedie plukovník a v sedemčlennej redakcii má ešte jedného plukovníka, troch podplukovníkov, poddôstojníka a tajomníčku. Nikto nehodnotí, že je to zlé, ale v Európe ide v podstate o unikát. A keď v diskusii zaznel osamotený hlas o tom, že redakcia zložená z vojenského personálu vychádza síce obranný rozpočet podstatne drahšie, no ide aj o prestíž v rámci armády, dočkal sa argumentačnej protiofenzívy. Napríklad aj v bohatom Nórsku, v ich hlavnom vojenskom časopise Forsvarets Forum (vychádza 10x ročne v náklade 60-tisíc výtlačkov), majú už od konca 90. rokov dôveru a prestížne postavenie civilný šéfredaktor Tor Eigil Stordahl spolu so svojím zástupcom Erlingom Eiklim. Podobne je na tom od začiatku 21. storočia tandem Željko Stipanović – Vesna Pintarićová v Chorvátsku (Hrvatski vojnik, dvojtýždenník, 4 000 výtlačkov) či dlhoročne rešpektovaní civilní šéfredaktori hlavných rezortných časopisov Mikko Ilkko vo Finsku (Ruotuväki, dvojtýždenník, 27 000), Liga Lakučová v Litve (Tėvių sargs, mesačník, 17 800), Zoltán Benkóczy

v Maďarsku (Magyar Honvéd, mesačník, 7 000) alebo Radenko Mutavdžić zo Srbska (Odbraha, dvojtýždenník, 10 000), ktorý aktuálne postúpil na vyššiu pozíciu a vystriedala ho Dragana Markovićová.

Udržanie odbornosti

Trend je vo väčšine armád síce zrejmy, ale nie všeobecný. Výnimočne dobrý kontinuálny systém prípravy budúcich vojenských hovorcov a novinárov majú napríklad v Nemecku. A tu je poznámka brigádneho generála Peischela o tom, že veľa armád, bohužiaľ, rezignovalo na výchovu vojenských novinárov, naozaj na mieste. Pretože pravda bude zrejme niekde v strede. „Určite by som bol za to, aby vo vojenskej redakcii pracoval aspoň jeden či dvaja vojaci – ak nie už v aktívnej službe, tak aspoň v zálohe. Netvrdím, že ide o nejakú prestíž, kto má v akej pozícii kofko hviezd, ale predovšetkým o udržanie odbornosti. A tiež o to, aby civili na pozíciách vo vojenských médiách s armádou naozaj žili, aby vnímali jej energiu a úlohy, nielen čakali, kedy im pípne výplata,“ relatívne zjednodušene, no jednoznačne poznamenal šéfredaktor Vladimír Marek z Českej republiky (A-report,

mesačník, 8 000), podplukovník v zálohe (inak – predstave nášho českého kolegu zodpovedá vďaka plk. v. v. Jozefovi Žiakovi aj naša Obrana – mesačník, 9 000 výtlačkov).

Spomedzi štyroch desiatok aktívnych vojenských novinárov, ktorí pricestovali na kongres asociácie EMPA, bol okrem rakúskych kolegov šéfredaktorom časopisu, ktorý vydáva ministerstvo obrany, profesionálny vojak už len jeden. Bývalý civilný rozhlasový žurnalista rotný Marko Pišlar zo Slovinska, ktorý je vojenským novinárom od roku 2001 a Slovenska vojska (19 vydaní ročne, 9 550 výtlačkov) vedie od vlaňajšieho leta. V každom prípade uniformované alebo neuniformované obsadenie pozícií vo vojenských redakciách je oveľa menej dôležité ako skutočnosť, že rezorty obrany v Európe na vydávanie svojich printových médií v žiadnom prípade nerezignovali, naopak, úlohy skúseným redakciám pribúdajú aj v oblasti vydávania kníh, spolupráci na videoscenároch či v ďalších oblastiach.

Zázemie a výstupy

Rakúski vojenski novinári sa môžu hrdiť úžasným moderným technickým zázemím, umiestneným v rozsiahlych historických budovách z obdobia monarchie. A takisto v európskom porovnaní mimoriadne početnými tabuľkovými miestami. Skvelým príkladom je produkčné centrum

Prezident asociácie EMPA brigádny generál Wolfgang Peischel odovzdal výročnú cenu za najlepšiu fotografiu Christianovi Vierfussovi z hlavného nemeckého vojenského časopisu Y (Y-Magazin). Cenu za najlepšie video získali Estónci a za najlepšiu článok Martina Butoracová z chorvátskeho časopisu Cromil, ktorý vychádza v angličtine.

HBF (Heeresbild- und Filmstelle), ktoré v Bundesheeri pôsobí od roka 1957 a ktoré má oddelenia foto, video, audio a archív s administráciou. Ako konštatoval Günter Wilfinger, vo fotooddelení pôsobí šesť fotografov a jeden archivár, pričom spravujú fotoarchív rakúskeho ministerstva obrany, generálneho štábu a prezidenta s vyše dvoma miliónmi fotiek aj s podrobnými popismi. Na audiooddelení sú traja a videooddelenie tvoria dvanásť tvoriví pracovníci. „Naše videotímy chodia za rakúskymi vojakmi do všetkých misií, kde sú nasadení, pokrývajú výcvik, natáčajú odborné komentáre veliteľov či príbehové portréty vojakov,“ ozrejmil Günter Wilfinger z HBF s tým, že snímky publikujú predovšetkým na internetových stránkach rezortu obrany a vojska, ako aj na sociálnych sieťach. „Okrem bežnej obrazovej publicistiky vyrobíme ročne okolo 25 kvalitných reprezentačných videí,“ dodal. Pravdaže, ďalšou oblasťou, o ktorej by sa dalo hovoriť, je knižná produkcia. A to tak v historickej, odbornej či vedeckej oblasti, pričom sa, takpovediac, nesústreďujú len na „svoj dvorček“. Napríklad v edícii Militärische Geoinformationen najnovšie viedenský Institut für Militärisches Geowesen vydal pre vojakov 130-stranovú odbornú knihu o Nigérii a 100-stranovú o Alžírsku.

Text: Pavol Vitko

Foto: rotný Marko Pišlar

ALKOHOL NEPATRÍ ZA VOLANT

**S ALKOHOLOM ZA VOLANTOM
NERISKUJEŠ LEN SVOJ ŽIVOT
A ZDRAVIE, ALE AJ ŽIVOT A ZDRAVIE
OSTATNÝCH ÚČASTNÍKOV CESTNEJ
PREMÁVKY.**

**Za jazdu pod vplyvom alkoholu nad
1 promile sa dopúšťaš trestného
činu ohrozenia pod vplyvom
návykovej látky, za ktorý ti hrozí
trest odňatia slobody vo výške 1 rok.**

**Následkom prepustenia zo
služobného pomeru z dôvodu
požitia alkoholu alebo inej
návykovej látky STRÁCAŠ
sociálne výhody:**

- výsluhový príspevok sa ti zníži o jednu polovicu
- neprináleží ti odchodné
- nárok na výsluhový dôchodok ti vzniká až po dovŕšení veku potrebného na nárok na starobný dôchodok

Takmer polovica nehôd pod vplyvom alkoholu sa stáva cez víkend.
www.mp.mil.sk

Zamrznuté konflikty

Etnické rozdiely a nesúlady rôznych identít sú v modernom svete najčastejším zdrojom vnútroštátnych sporov. Aj v prípade zmrazených konfliktov na periférii Európy.

V postsovietskom priestore môžeme nájsť niekoľko medzinárodne neuznaných štátov, ktoré pred štvrtstoročím vyhlásili samostatnosť a odvtedy fungujú ako de facto svojbytné.

Zrod týchto konfliktov je dôsledkom nezáujmu miestnych elít dohodnúť sa na zdieľaní moci. V pozadí sporu bola neschopnosť úprimne tolerovať národnostné menšiny a ich rozdielnu politicko-etnickú identitu. Po zmene politickej

situácie ako následku rozpadu Sovietskeho zväzu sa viaceré menšiny ocitli v neistote. Rusi a Ukrajinci zo Zadnesterska, ako aj Abcházci v Abcházsku sa náhle stali nepriviligovanými minoritami. Ose-ti síce tvorili väčšinu v Južnom Osetsku, obávali sa však nastávajúcej gruzinifikácie. Náhorný Karabach, etnicky pomerne homogénne arménsky, je zas územne obkľúčený Azerbajdžanom. Za týchto okolností sa všetky spomenuté etnické sku-

piny rozhodli začiatkom deväťdesiatych rokov prevziať kontrolu nad daným územím a ozbrojeným povstaním sa vymedziť voči centrálnej moci „materských“ štátov. Nasledovali krvavé boje o vládu nad územím a mnoho ľudí, najmä z etnických skupín „materských“ štátov, prišlo o svoje domovy.

Štáty de facto

De facto štátom síce chýba medzinárodné uznanie, svoju svojbytnosť však odvíjajú od viacerých súvislostí, ako sú historické dedičstvo, kontrola nad územím či formálne demokratické potvrdenie vôle danej etnickej skupiny spravovať územie nezávisle od „materského“ štátu. Existencia takého nároku na vlastnú svojbytnosť obmedzuje vyjednávaciu možnosť. Separatistické republiky totiž nie sú ochotné pripustiť zjednotenie s rozdelením moci, ktoré by ohrozovalo ich vlastnú suverénitu nad spravovaním interných záležitostí. Do úvahy by pripadala forma konfederácie, s čím však nesúhlasia materské štáty.

Pripadné vyriešenie konfliktov spätným pripojením k materským štátom je však nepravdepodobné aj vzhľadom na preferencie občanov týchto separatistických republík. Ako naznačuje so-

ciologický výskum Wilsonovho centra, obyvatelia neuznaných štátov poväčšine považovali rozpad Sovietskeho zväzu za krok nesprávnym smerom. Zároveň sú spokojní so situáciou v ich krajine a podporujú zotrvanie ruských vojsk na svojom území ako garanta bezpečnosti. Čo sa týka dlhodobého rozuzlenia situácie s neuznaním jednotlivých republík, Abcházci sú poväčšine spokojní so súčasnou formou nezávislosti, obyvatelia Náhorného Karabachu sú rozdelení približne na dve polovice medzi zástancov terajšieho stavu a pripojenia k Arménsku, občania Južného Osetska a Zadnesterska by zasa považovali za najlepšie riešenie pripojenie k Rusku. To sa však zrejme k žiadnemu zásadnejšiemu kroku v tomto smere neodhodlá, pretože by to preň mohlo znamenať vážne medzinárodno-politické následky.

Korupcia a kleptokracia

Postoje obyvateľov separatistických republík sa z dlhodobého hľadiska môžu zmeniť. Podmienkou však je dlhotrvajúci priaznivý vývoj v ich materských štátoch. Len pozitívny príklad môže občanov neuznaných štátov presvedčiť o vhodnosti návratu do zväzku s pôvodnými krajinami. Ak by demokratický rozvoj, úroveň ochrany ľudských práv, budovanie princípov právneho štátu, ale najmä sociálno-ekonomická situácia všetkých vrstiev spoločnosti v materskom štáte výrazne prevyšovali pomery v separatistických republikách, ich občania by začali premýšľať o vhodnosti zmeny súčasného stavu. V tom spočíva dlhodobá úloha politických

elít Azerbajdžanu, Gruzínska a Moldavska, pokiaľ by chceli uvažovať nad pripojením odštiepených území.

Separatistické republiky pritom v spomínaných oblastiach nedosahujú významné výsledky. Veľká časť ekonomicky schopného obyvateľstva sa z regiónov vysťahovala za lepšími vyhliadkami mimo územia. Situácia pre občanov, ktorí v republikách ostali, je komplikovaná. Je takmer nemožné bezpečne predpokladať budúci vývoj, čo komplikuje ich životné plány aj ekonomických činností. Problematické je uznávanie vzdelania, cestovanie do zahraničia či medzinárodný obchod. Navyše, významný diel ekonomiky ovládajú osoby s prepojením na vládne kruhy. Snažívi občania bez známostí u mocných sú v prípadoch drobných úspechov obmedzovaní a vydieraní kontrolami rôznych inštitúcií štátneho sektora – od daňového úradu cez kontrolórov cenotvorby až po požiarny dohľad. Výsledky a rýchlosť takýchto inšpekcií zväčša závisia od výšky úplatku.

Korupčné právne prostredie je navyše využívané na pašovanie benzínu, cigariet a iných lukratívnych produktov. Z tohto stavu profitujú mocní nielen v neuznaných republikách, ale i v materských štátoch. Zachovanie status quo je preto nielen v záujme predstaviteľov de facto štátov, ale i zainteresovaných osôb v krajinách, od ktorých sa odtrhli.

Medzinárodné vzťahy

Problém je však ešte hlbší a zásadnejší. Chýbajúce faktické uznanie nezávislosti separatistických republík znamená, že občania nie sú chránení medzinárodnými

dohovormi. Inštitúty ochrany ľudských práv fungujú často iba formálne a sú skôr nástrojom miestnych elít na dosiahnutie istej formy uznania a podpory od medzinárodných inštitúcií než efektívnym prostriedkom na ochranu a presadzovanie spravodlivosti. Aj keď jednotlivé problémy v konkrétnych separatistických republikách sa odlišujú, spájajú ich hlavné výzvy, ktorými sú vysoká miera korupcie a chýbajúca profesionálna právna pomoc. Mnoho vzdelaných mladých ľudí totiž preferuje odchod z územia neuznaného štátu za lepšími vyhliadkami v zahraničí než zotrvať v profesionálnej i súkromnej neistote. Právna ochrana tak ostáva na pleciach občianskych organizácií, ktoré sú však miestnou mocou často vnímané veľmi negatívne vzhľadom na ich finančnú podporu zo zahraničia. Vyhliadky na spokojný život a osobný rozvoj jednotlivcov sú preto v týchto republikách pomerne malé.

Súčasná situácia s de facto štátmi v regióne bývalého Sovietskeho zväzu je teda veľmi komplikovaná a ich medzinárodnoprávny stav nevyhovujúci. Okolnosti vplývajú aj na občanov separatistických republík, aj na regionálnu stabilitu. Na riešenie je preto potrebný záujem elít na oboch stranách konfliktov, ale tiež zapojenie medzinárodného spoločenstva. Dôležité pritom je, aby rokujúce strany boli schopné načúvať, hľadať kompromisy a myslieť na záujmy bežných občanov. Na definitívne uzavretie týchto sporov preto budeme musieť ešte počkať.

Text: Maroš Cuník, MSc
Analytický útvar MO SR

CHCETE ZAŽIŤ ZIMNÚ ROZPRÁVKU?

NAVŠTÍVTE HOTEL GRANIT SMREKOVICA
VO VEĽKEJ FATRE

GRANIT
HOTEL

VIAC AKO POLOVICU POBYTU V HOTELOCH GRANIT UŽ MÁTE ZAPLATENÚ!

Aj vy máte nárok požiadať o príspevok na rekreáciu v HOTELOCH GRANIT.

INFORMÁCIE O POBYTOCH A REZERVÁCIE:

HOTEL GRANIT PIEŠŤANY ***
KÚPELE F. E. SCHERERA
tel.: +421 (0) 33 798 31 11
e-mail: recepia.pn@granithotels.sk

HOTEL GRANIT SMREKOVICA ***
HORSKÝ REZORT
tel.: +421 (0) 914 324 188
e-mail: recepia.sm@granithotels.sk

HOTEL GRANIT TATRANSKÉ ZRUBY ***
KLIMATICKÉ KÚPELE
tel.: +421 (0) 52 426 71 23
e-mail: recepia.tz@granithotels.sk

facebook.com/granithotels
www.granithotels.sk

MILITARY ENGLISH

ARTILLERY

Priprava: Nadežda Kochmanová • Foto: Spc. Michael J. MacLeod, U.S. Army

Artillery by definition is a class of warfare that employs heavy military weapons launching projectiles far beyond the range and power of personal weapons. As such, it is arguably the most **lethal** form of land-based armament currently employed. The vast majority of combat deaths in the Napoleonic Wars, World War I and World War II were caused by artillery. The earliest forms of artillery were in large measure employed as **stationary** devices designed to **breach** fortifications or reduce a single obstacle. The destructive capabilities of early gunpowder **siege** weapons led to development of mobile versions suitable for employment on the battlefield, classified today as shell-firing guns, **howitzers**, **mortars**, and rocket artillery. In the 20th century, technology devices and systems (such as radar and GPS) emerged to assist in acquiring targets for artillery – be it infantry, fixed installations, other artillery, enemy ships and/or aircraft. The system “**illuminates**” the target and then uses indirect fire, aiming the shot without seeing the target through its actual sights.

NATO recognizes several different types of artillery usage – from **counterbattery fire** used to destroy or neutralize the enemy’s fire support system or to discourage him from launching an attack; to covering fire used to protect troops when they are within range of enemy small arms either attacking, defending or withdrawing from action; to **harassing** fire where a random number of shells are fired unpredictably at intervals to **hinder** enemy forces’ movement, and, by the constantly imposed stress, threat of losses and inability of enemy forces to relax or sleep, lower their morale. There are variations of the **mentioned** categories, to include **interdiction** fire placed on an area or point to prevent the enemy from using the area or point or preparation fire delivered before an attack to weaken the enemy position.

Traditionally, artillery projectiles have been spin-stabilized, meaning that they spin in flight so that gyroscopic forces prevent them from **tumbling**. The advent of mortars brought projectiles that use fins in the airflow at their rear to maintain correct orientation. This introduced longer ranges and larger explosive **cores** for a given caliber artillery. Modern field artillery can also be classified by the manner of deployment: **towed** and **self-propelled**. While towed artillery has a prime mover, usually a jeep or truck, to move the

piece, crew, and ammunition around; self-propelled howitzers are permanently mounted on a carriage or vehicle with room for the crew and ammunition and are thus capable of moving quickly from one firing position to another.

The development of artillery **ordnance**, systems, organizations, and operations resulted in artillery systems capable of providing support at ranges from as little as 100 m to the intercontinental ranges of ballistic missiles. The only situation in which artillery is unable to take part in is close quarters combat.

QUESTIONS:

1. Aká bola prvá „forma“ delostrelectva a na čo sa používala?
2. Čo je to rušivá paľba? Na aký účel sa používa?
3. Akú prevratnú zmenu priniesli do delostrelectva objavy radaru a GPS?

GLOSSARY

- **lethal** /'liθəl/ – smrtonosný; • **stationary** /'steɪʃəˌnəri/ – stacionárny, nepohyblivý; • **breach** /briːʃ/ – prelomenie; • **siege** /saɪdʒ/ – obliehanie;
- **howitzers** /'haʊɪtəzəz/ – húfnice; • **mortars** /'mɔːtəz/ – mínomety; • **illuminates** /ɪ'luməˌneɪts/ – zobrazí (pri zameraní); • **counterbattery fire** /'kaʊntər 'bætəri 'faɪər/ – protibaterijná, protidelostrelecká paľba; • **harassing** /hə'ræsnɪŋ/ – rušivá, obťažujúca; • **hinder** /'hɪndər/ – brániť;
- **mentioned** /ə'fɔːmənʃnd/ – už uvedený; • **interdiction** /ɪntər'dɪkʃən/ – brániť, zabrániť;
- **tumbling** /'tʌmbəlɪŋ/ – spadnúť, zrútiť sa; • **cores** /kɔːz/ – jadrá; • **towed** /tuːəd/ – ťahaný, vlečený;
- **self-propelled** /self prə'peld/ – samohybný;
- **ordnance** /'ɔːdnəns/ – výzbroj.

Vaše starosti... ...na našu hlavu

Môj počítač v práci občas spomalí tak, že sa na ňom nedá pracovať. Niekedy to trvá celé hodiny a práca stojí. Čo mám robiť v takom prípade? Na koho sa mám obrátiť?

Technické problémy, poruchy a požiadavky používateľov komunikačných a informačných systémov sú štandardným spôsobom riešené cestou kontaktného centra. Systém antivírusovej ochrany používateľských pracovných staníc je v súčasnosti

v správe Vojenského spravodajstva, ktoré určuje jeho globálne politiky. Pre získanie podrobnejších informácií súvisiacich s globálnymi nastaveniami systému antivírusovej ochrany vám odporúčame obrátiť sa na Vojenské spravodajstvo. ZaSKIS zabezpečuje v tejto oblasti podporu koncových pracovných staníc.

Problém s vyťaženosťou, resp. so spomalením pracovných staníc počas vykonávania antivírusovej ochrany môže súvisieť so samotnou antivírusovou ochranou, ale aj s inými parametrami danej pracovnej stanice. Napríklad nedostatočný výkon pracovnej stanice. Používateľovi môžeme odporučiť, aby sa obrátil na kontaktné centrum, ktoré takúto požiadavku spracuje a posunie na riešenie technikom ZaSKIS. Technik je povinný sa takejto požiadavke používateľa venovať, vyriešiť ju alebo navrhnúť iné riešenie.

Problém spomalenia odozvy pri prístupe do zdieľaného priečinka je tiež potrebné riešiť cestou kontaktného centra, potom ho technici ZaSKIS budú riešiť štandardným spôsobom. Takýto problém môže súvisieť s rôznymi špecifikami samotnej problematickej pracovnej stanice.

ZaSKIS v takýchto prípadoch nedokáže riešiť problémy používateľov bez ich súčinnosti a bez nahlásenia problému práve kontaktnému centru.

pplk. Ing. Boris Zemek

náčelník odboru informačnej bezpečnosti
Základňa stacionárnych KIS Trenčín

Amatéri o veteránoch

O tom, že nie iba profesionálni historici či publicisti môžu vydať výborné knihy venované vojenskej histórii, sa môžeme presvedčiť na príklade strojného konštruktéra Slava Tomíka. Jeho dielo *O pár týždňov sa vrátíme*, ktoré má podtitul *Život a smrť vojakov trenčianskeho regiónu v prvej svetovej vojne*, je zaplnené stovkami príbehov účastníkov Veľkej vojny – a pritom podrobne mapuje nasadenie veteránov iba z ôsmich dedín. Obdivuhodné však je, koľko získal ich autentických listov z frontu, denníkov či fotografií, ktoré dokázal zasadiť do historického rámca jednotlivých bitiek a bojov. Zaujímavý je aj príbeh knihy *Dvaja kamaráti* s podtitulom *Sošský front očami dvoch priateľov*. Bývalý profesionálny vojak Jaroslav Čada, logista, podplukovník v zálohe a, pravdaže, aj nadšenec pre vojenskú históriu, ju zostavil z pôvodných siedmich zošitov príslušníka telefónneho oddelenia c. a k. 20. pešej brigády Jana Buriana, v ktorých si viedol podrobný denník. Zároveň ich doplnil

desiatkami v podstate neznámych, no veľmi kvalitných záberov jeho kamaráta Antonína Fuchsa, vojnového fotografa. Vzhľadom na to, že na území dnešného Slovinska, ako aj na Píave na talianskom fronte bojovali tiež tisíce Slovákov, kniha, ktorá vyšla v češtine a v slovinčine, môže byť zaujímavá i pre slovenského čitateľa. A že ju zostavil „len“ amatér – bývalý vojak? Vlni za ňu získal Cenu Egona Ervína Kische, ktorú už 28. rokov udeľujú vo východočeskom Letohrade spisovateľom literatúry faktu. (pv)

Hrdinovia zostupujú z piedestálu

Do našich kín sa dostal britský filmový dokument Anta Palmera a Davida Fairheada *Spitfire*. Je vyznaním obdivu, úcty i lásky k technike, umu a odvahe ľudí, ktorí ho skonštruovali, ktorí s ním bojovali a ktorí dodnes udržiavajú pol stovky lietadiel v prevádzke. Fairhead a Palmer si uvedomili, že v druhom desaťročí 21. storočia zostala už len hŕstka pamätníkov. Nielen pilotov RAF, ale i žien, príslušníčok Air Transport Auxiliary, ktoré kráľovskému letectvu dovážali nové, opravené a rekonštruované lietadlá. Na rozdiel od iných vojnových dokumentov nechávajú rozprávať veteránov o nich samotných, o ich vzťahu k lietaniu, k lietadlu Spitfire i k boju. Nie sú to patetické hrdinské heslá a proklamácie, ale skôr prosté, surové, a preto hlboko ľudské až dojímavé vyznania. A priznania. Hrdinovia zostupujú z piedestálu a stávajú sa autentickými ľuďmi z mäsa a kostí, pochopiteľnými, sympatickými. História lietadla, jeho bojové úspechy a povojnová premena na obdivovanú ikonu – to je 99-minútový filmový dokument *Spitfire*. (aš)

Upozornenie

Na základe zistených nedostatkov v dodržiavaní zákazu fajčenia žiadam zamestnancov a profesionálnych vojakov Ministerstva obrany Slovenskej republiky, úradov a zariadení Ministerstva obrany Slovenskej republiky a Ozbrojených síl Slovenskej republiky, aby dôsledne dodržiavali

zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 124/2006 Z. z.“), zákon č. 377/2004 Z. z. o ochrane nefajčiarov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako aj smernicu Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 83/2017 o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci.

Uvedenými právnymi predpismi sa ZAKAZUJE FAJČENIE vo všetkých priestoroch zamestnávateľa.

Fajčenie je povolené len v určených fajčiarskych priestoroch, ktoré sú označené nápisom „MIESTO VYHRADENÉ NA FAJČENIE“. Zákaz fajčenia sa vzťahuje na všetky osoby pohybujúce sa v priestoroch zamestnávateľa, nielen na zamestnancov a profesionálnych vojakov.

Porušenie zákazu fajčenia sa považuje za porušenie povinností zamestnanca podľa § 12 ods. 2 písm. m) zákona č. 124/2006 Z. z. a za priestupok podľa § 61 zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi v znení neskorších predpisov.

Dodržiavanie zákazu fajčenia bude kontrolované Vojenskou políciou. Za nedodržanie zákazu fajčenia budú vyhovené príslušné opatrenia.

Žiadam všetkých vedúcich zamestnancov, veliteľov a náčelníkov o prijatie opatrení na dodržiavanie zákazu fajčenia.

Ing. Rudolf Oľšiak

riaditeľ Úradu procesného riadenia, organizácie a špecializovanej štátnej správy MO SR

Pek(eli)ne po slovensky

Kedy a keď

Tieto dve slovíčka nám dokážu poriadne zamotať hlavu. V tlači, ale aj v prejavoch moderátorov, v rozhovoroch a reportážach každý deň nájdeme dosť príkladov. Príslovkové opytovacie zámeno **kedy** si nemožno zamieňať s časovou spojkou **keď**.

Nesprávne, nenáležite sa **kedy** používa pri uvádzaní vzťažnej vety prívlastkovej s časovým významom: *Bolo to v tú sobotu, kedy sme nacvičovali pochodovanie. Rád spomínam na časy, kedy sme študovali v akadémii. Nastal čas, kedy sa musíme rozhodnúť. Je to obdobie, kedy vojaci odchádzajú na dovolenku...* Správne je: *Bolo to v tú sobotu, keď sme nacvičovali pochodovanie. Rád spomínam na časy, keď sme študovali v akadémii. Nastal čas, keď sa musíme rozhodnúť. Je to obdobie, keď vojaci odchádzajú na dovolenku.* Spojka **keď** uvádza vetu prívlastkovú s časovým významom. Môže uvádzať aj nepravú časovú vetu s priradovacím vzťahom: *Zápas vyhrali hostia, keď ešte v polčase viedli domáci.* Ale **kedy** uvádza vzťažnú vetu predmetovú s časovým významom: *Neviem, kedy som to počul. Vieme, kedy sa vráti. Nepovedal, kedy príde. Nevie, kedy má prestať.* (bj)

Breviár dôstojníka

Pozvanie a pozvánky (III. časť)

Pri zhotovovaní pozvánok na spoločenské podujatia nesmieme v žiadnom prípade zabudnúť na zopár dôležitých detailov:

- tým, kto pozýva, by mala byť osoba, nie úrad, ústav či inštitúcia (nie je vhodné, aby veľvyslanectvo alebo inštitúcia pozývali na recepciu)
- dôležitou informáciou na pozvánke je aj dress code/ústroj, kde sa uvádza, v akom oblečení sa pozvaná osoba má zúčastniť na spoločenskom podujatí
- pri zámere pozvať niektorú vysoko postavenú osobnosť je potrebné ešte pred formulovaním a zaslaním pozvánky dohodnúť sa s ňou na termíne
- môže sa stať, že pozvaný pozvanie prijal, no v poslednej chvíli ochorel, a preto sa na spoločenskom podniku nemôže zúčastniť. V takom prípade treba pozvať niekoho iného, podľa možnosti s rovnakým spoločenským postavením. To sa však môže stať len pri dobrom známom. Pozvanie na poslednú chvíľu nie je pozornosťou voči pozvanému, ale on prijatím pozvania preukazuje pozývajúcemu službu.
- na každú pozvánku, s výnimkou pozvánok zaslaných so skratkou p. m., sa sluší odpovedať
- niekedy treba reagovať rýchlo (na pozvánky, kde je skratka R. S. V. P.), pretože nejde iba o počet ľudí vzhľadom na objednávkou jedla a nápojov, ale najmä pri obedoch a večeriach musí hosťiteľ poznať presný počet ľudí na zostavenie zasadacieho poriadku, prípadne musí mať čas na pozvanie ďalšieho hosťa

Text: pplk. Viktor Smolár

IB News

■ Hackerom sa v tichosti podarilo infiltrovať do systémov viac než desiatky mobilných operátorov po celom svete a úplne ovládnuť ich siete. Útoky prebiehali posledných sedem rokov a ich cieľom bola krádež citlivých dát. Útoky boli také silné, že mohli siete celkom vyradiť z prevádzky. Výskumníci nazvali túto sériu útokov Operácia Softcell. Podľa nich sa začala v roku 2012 a bola namierená proti mobilným operátorom v Európe, Ázii, Afrike a na Blízkom východe. Útočníkom sa podarilo ukradnúť dáta o viac ako stovke ľudí, hoci mali prístup k stovkám miliónov. Cieľom mali byť iba významní politici a vojenský predstavitelia. Keďže útoky boli veľmi sofistikované, predpokladá sa, že za nimi stál záujem tajných služieb.

Text: odbor internetovej bezpečnosti ZaSKIS

PLNÁ POĽNÁ

Plná poľná, rozhlasový armádný magazín pre vojakov a nevojakov, je tu pre vás **každý piatok o 21.05 hod.** na všetkých okruhoch Rádia Regina a v repríze v sobotu o 00.30 hod.

Pripomienky, tipy a názory
posielajte na mailovú adresu
plnapolna@mod.gov.sk.

Teší sa na vás
Miroslav Minár

mjr. ThDr. Slavko Ganaj, PhD.
štabný kaplán dopravného krídla
Kuchyňa

Pripomienka „jesene života“

Ozbrojené sily Slovenskej republiky tvoria prevažne mladí a vitálni členovia našej spoločnosti, čo evokuje akúsi spokojnosť a bezstarostnosť. Ale takmer v každej vojenskej jednotke na Slovensku sa nájde „kútik hrdinov“, ktorí od nás odišli za rozličných okolností. Mladosť je spojená často s bezstarostnosťou, pretože si je vedomá svojej vitality. No i tá je však krehká.

Koľkokrát sme konfrontovaní životnými príbehmi uniformovaných kolegov i kolegýň, ktorým sa v okamihu celkom zmenil bezstarostný život a odrazu sú odkázaní na pomoc iných – aj nás. To všetko má viesť k múdrosti života, k vďačnosti za najväčší dar života i za všetko i všetkých v našom živote. Taká múdrosť života zdobí v prevažnej miere ľudí v jeseni ich života – v starobe. Čas plynie a každého posúva ďalej.

November je čas, keď prichádzame na hroby svojich drahých i známych, aby sme spomínali i modlili sa za spásu ich nesmrteľných duší. Pokiaľ je človek mladý a vitálny, tak zväčša vníma svoj život z perspektívy plánov do krátkej i vzdialenejšej budúcnosti. Čím je starší, tým intenzívnejšie začína vnímať život v jeho prítomnosti s úmyslom prežiť ho čo najplnšie. Prežiť ho v láske, zhode a jednote, snažiť sa robiť nielen seba šťastným, ale aj tých druhých, kým je čas. V jeseni života človek vie, že minulosť sa už nevráti a je naivné sa opovážlivo spoliehať na neistú budúcnosť. A tak u človeka nastáva zaujímavá výmena jeho vitality – z fyzickej prechádza k vitalite vzťahovej. Starší človek dokáže byť viac empatický, citiaci s radosťami i bolesťami druhých, je ochotný viac pomôcť a schopný mobilizovať aj druhých v prospech života.

Aj preto majú v našej armáde zmysel siene slávy, pietne miestnosti, každoročné spomienkové slávnosti, pomenovania vojenských útvarov menami našich hrdinov, vojenské kaplnky s menami tragicky zosnulých kolegov i kolegýň. Je mesiac november, tak nielen spomínajme, ale aj sa nechajme poučiť vitalitou jesene života, čo vedie k múdrosti života. Lebo viera v Krista nás učí, že tento pozemský život sa nekončí smrťou, ale je prechodom k životu večnému.

Dýchaním k štíhlosti

V priebehu života je dýchanie najčastejšie opakovanou činnosťou. Nádychom sa život začína a výdychom sa končí. Všetci sme si vedomí, aké je dýchanie dôležité, no pritom len málokto dýcha naozaj správne.

Pod pojmom dýchanie si určite každý predstaví pľúca. Viete ale, ktorý je hlavný dýchací sval, ako pracuje a ako si vďaka nemu môžete skvalitniť život? Až 70 percent kyslíka, ktorý vdýchame na jeden správny nádych, spotrebuje mozog. Pri plytkom (nesprávnom) dýchaní dochádza k nedostatočnému okysličeniu zvyšku tela. A keďže zle dýchame, nemáme ani dostatok kyslíka na správne trávenie, čoho dôsledkom môžu byť aj tráviace problémy či obezita.

Nesprávne dýchanie

Zhlboka sa nadýchnite a vydýchnite. Ak ste nechtiac zdvihli ramená aj krk nato, aby ste pomocou zdvihnutia hrudníka hore vdýchli, tak dýchate nesprávne. Rovnako ak dýchate tak, že sa počas nádychu celí mierne zdvíhate a počas výdychu klesáte.

Ako pracuje bránica

Je to základný dýchací sval, ktorý pripomína padák alebo helmu, je hrubý 6 mm a oddeľuje brušnú dutinu od hrudnej. Bránica s nádychom klesá smerom dole a zatláča na orgány brušnej dutiny, masíruje ich. Priečny sval brucha aj panvové dno sú v tej chvíli v miernom napätí, udržiavajú vnútrobrušný tlak. Pri výdychu sa aktivujú panvové dno (stiahne sa) a hlboké svaly chrbtice. Vtedy bránica stúpa nahor, pomáha vytlačiť obsah z pľúc, priečny sval brucha sa jemne stiahne a tlak sa uvoľní. Môžeme povedať, že ide aj o samovoľné posilňovanie brušných svalov, dôsledkom čoho môže byť štíhle brucho.

Benefity bráničného dýchania

- má priamy vplyv na krvný obeh, pretože cirkulácia krvi v orgánoch sa zvyší
- pohyb bránice masíruje nielen orgány brušnej dutiny, ale aj srdce
- pomáha znižovať krvný tlak a tým riziko srdcových chorôb
- zlepšuje a podporuje trávenie
- lepšie sa zapájajú vzpriamovače trupu, ktoré majú za úlohu držať chrbticu v prirodzenej a zdravej pozícii

- podporuje uvoľňovanie serotonínu, ktorý je známy ako hormón šťastia
- upokojuje myseľ a pomáha bojovať proti stresu a nervozite (stačí sa sústrediť iba na dýchanie)
- zlepšuje kvalitu spánku

Ako na to?

Či sa ho budete učiť v stoji, v ľahu alebo v sede, je dôležité stále dýchať nosom. Pri každom nádychu ostáva hrudník takmer nehybný, zatiaľ čo brucho stúpa nahor, „vypučíte“ ho. Môžete si naň položiť ruky, aby ste pohyb brucha cítili (pozri foto 1a, 2a, 3a). Výdychom brucho klesá späť do pôvodného stavu. Pupok sa snažte jemne vtáhovať k chrbtici (foto 1b, 2b, 3b).

Čo tak sa zamyslieť

V priemere za deň sa nadýchnete a vydýchnete 22-tisíckrát. Pozoruhodné číslo nato, aby ste to robili správne. Skúste sa zamyslieť nad tým, ako by skončili vaše kolená, chrbtica alebo bedrá, keby ste urobili denne 22-tisíc drepov nesprávne.

Text: Hana Kloboúcká

Foto: Jakub Neubauer

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

npor. Mgr. Martin Zajak
prápor CSS Prešov

O smrti trochu inak

Začiatok novembra je pre mnohých z nás spojený s návštevou cintorínov; chodíme na hroby našich blízkych, príbuzných, známych, priateľov a kolegov – či už profesionálnych vojakov, alebo zamestnancov. Tieto návštevy nás spájajú s tými, ktorí nás počas ich života ovplyvnili a zanechali v našich životoch hlbokú stopu – vlnenie ich vplyvu, ktoré je v nás prítomné každý deň. Ak to tak je, budme vďační za to, že sme takých ľudí mohli stretnúť a byť v ich prítomnosti, nechať sa obohatiť ich posolstvom, prijať ho a vo svojom živote ho rozvíjať ďalej.

Tieto chvíle nám pripomínajú aj vlastnú konečnosť, ktorá sa nevyhnutne končí smrťou (či už tento fakt prijímame, alebo sa snažíme podobné myšlienky vytesniť). Táto skutočnosť a ľudská skúsenosť so smrťou je často sprevádzaná pocitmi úzkosti a strachu, je spojená s prežívaním životnej straty, a to je dôvod, prečo sa od toho usilujeme utiecť čo najďalej – po emocionálnej stránke je to veľmi náročné. K zrelosti človeka patrí aj to, že je schopný vedome prijať aj túto realitu – realitu smrti.

Počas vojenskej kariéry máme momenty, ktoré nám pripomínajú, že v prípade potreby by sme mali nasadiť aj vlastné životy. Medzi tieto momenty patrí podpísanie vojenskej prísahy, prevzatie kovových identifikačných štítkov, nasnímanie biologických vzoriek do biobanky pred vyslaním na plnenie úloh mimo územia Slovenskej republiky alebo vypisovanie kontaktných osôb do formulárov. Už samotná vojenská služba nás stavia aj pred otázku smrti a našej vlastnej smrteľnosti.

Pohľad na smrť nemusí byť iba v znamení smútku a pesimizmu. Pohľad na smrť nás môže privádzať k tomu, aby náš každodenný život bol naplnený radosťou z toho, že tu ešte sme, môže nás privádzať k väčšej úcte k sebe a aj k iným ľudským bytostiam. K väčšej otvorenosti k sebe, k iným a k svetu. Vedomé prijatie reality smrti nás môže inšpirovať k tomu, aby sme sa každý deň stávali tou najlepšou verziou seba.

Veriť – milovať – pracovať

Nedeľa ráno 4. mája 1919. Generál Štefánik s posádkou lietadla Caproni Ca-33 pred odletom z vojenského letiska Campo Formido pri Udine. Posledná fotografia živého Štefánika.

Štátoprávnymi aktmi 28. októbra v Prahe a 30. októbra 1918 v Turčianskom Sv. Martine bol vyhlásený samostatný česko-slovenský štát. O medzinárodnoprávnom uznaní a hraniciach nového štátu však mala rozhodnúť až mierová konferencia, ktorá sa začala 18. januára 1919 v Paríži.

Vo februári 1919 sa generál Štefánik vrátil do Európy a od polovice marca sa ako čs. minister vojny krátko zúčastnil na mierových rokovaníach v Paríži. Popri tom vynaložil maximum úsilia, aby sa urýchlil návrat čs. légii z Ruska do vlasti. Rokoval s najvýznamnejšími predstaviteľmi Dohody, na čele s maršalom Ferdinandom Fochom, o konkrétnom spôsobe postupného odsunu čs. legionárskeho vojska zo Sibíri. Zároveň ho prezident Masaryk poveril riešením napätých vzťahov medzi francúzskou a talianskou misiou v ČSR. Boli to jeho posledné diplomatické aktivity. Dňa 20. apríla 1919 pricestoval Štefánik na politické a vojenské rokovania do Talianska (Rím a Padova). O týždeň neskôr, 28. apríla 1919, vykonal na cvičisku Gollasecca v Gallarate aj prehliadku čs. domobranec-kých práporov.

**„Viem, že života už mám namále,
musím teda ten zvyšok čo najlepšie
využiť. Až vykonám svoje, potom
pokojne zomriem.“**

M. R. Štefánik

V nedeľu ráno 4. mája 1919 nasadol francúzsky generál a čs. minister vojny Dr. Milan Rastislav Štefánik na talianskom vojenskom letisku Campo Formido pri Udine do trojmotorového dvojplôšnika typu Caproni Ca.33, aby sa vrátil do vlasti. Spreádzala ho jedna z najsúť-senejších talianskych leteckých posádok: poručík pilot Giotto Mancinelli-Scotti, seržant pilot Umberto Merlino a vojak letecký mechanik rádiotelegrafista Gabriele Aggiusti. Po niekoľkých hodinách letu za veľmi nepriaznivých poveternostných podmienok sa lietadlo o 11.15 hodine objavilo nad Bratislavou. Krátko nato sa však trojmotorový dvojplôšník pri pristávaní manévri zrútil neďaleko Ivanka pri Dunaji. Celá posádka našla v jeho troskách okamžitú smrť. Štefánikov život sa skončil náhle, na prahu nového života v oslobodenej vlasti, o ktorej vznik sa tak mimoriadne zaslúžil. Smútočné obrady sa konali 10. mája v Bratislave a 11. mája 1919 v Košariskách. Spolu s dvomi

talianskymi letcami je pochovaný v mohyle na vrchu Bradlo. Činy tohto muža sa však nedajú vymazať z pamäti národa a jeho životné krédo „Veriť – milovať – pracovať“ zostáva mottom pre nás všetkých.

Text: plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.
riaditeľ Vojenského historického ústavu

Trosky havarovaného lietadla Caproni Ca.33 neďaleko Ivanka pri Dunaji, v ktorom zahynul Štefánik spolu s posádkou troch talianskych letcov 4. mája 1919

Uniforma, letecký kabát a dôstojnícka šabl'a Milana Rastislava Štefánika, pravdepodobne v provizórnej márnici v Bratislave

12. čs. strelecký pluk gen. M. R. Štefánika

Politické pomery v Rusku sa na konci roka 1917 radikálne menili. V neistom revolučnom prostredí dochádza k doformovaniu 1. čs. armádneho zboru, ktorý bol operačne podriadený ruskému veleniu a politicky podliehal Čs. národnej rade v Paríži.

Pristúpením k brest-litovskému mieru sa situácia pre legionárske vojská značne skomplikovala a ich zotrvanie v Rusku už bolo nežiaduce.

Najmladší pluk légii

Tento problém vyriešil T. G. Masaryk vyhlásením zo 7. februára 1918 o tom, že 1. čs. armádny zbor je autonómnou súčasťou čs. armády vo Francúzsku. Zboru bol vydaný príkaz, aby sa začal pripravovať na odchod do Francúzska cez Sibír po Transsibírskej magistrále do Vladivostoku a odtiaľ loďami do Francúzska.

V priebehu roka 1918 sa počet príslušníkov čs. armádneho zboru v Rusku rozrástol, čo umožnilo vznik nových plukov. V lete a na jeseň vznikli 9. strelecký pluk Karla Havlíčka Borovského a 10. strelecký pluk Jana Kozinu – Sladkého. Koncom roka sa z novovzniknutého záložného práporu vyvinuli najmladšie pluky – 11. strelecký pluk Františka Palackého a 12. strelecký pluk M. R. Štefánika. Vďaka nim vo februári 1919 vznikla 3. divízia.

Kolískou 12. streleckého pluku bolo mesto Novonikolajevsk, dnes Novosibirsk. Tu vznikli prvé prápory, ktoré tvorili základ pluku. Z nich 15. júla 1918 vznikol pluk v Tomsku. Po svojom vzniku sa niekoľkokrát presťahoval. Najskôr do Irkutsku, o necelý mesiac bol prevelený na severouralský front, do mesta Jekaterinburg a nakoniec do mesta Kamyšlov, kde sa 11. a 12. pluk reorganizovali na I. a II. pochodový prápor.

Zo Sibíri do Komárna

Ešte v tom istom roku bol v decembri 1918 12. strelecký pluk obnovený – spojením práporov pôvodného 12. pluku a IV. práporu 5. čs. streleckého pluku T. G. Masaryka – a získal čestný názov Generála M. R. Štefánika. Na Nový rok 1919 sa presunul na kongurský front. Vzápätí bola 3. divízii pridelená dlhá časť magistrály so sídlom v Krasnojarsku. V júni 1919 bol pluk doplnený dobrovoľníkmi zo slovenského tábora v Irkutsku. V júli, tesne pred odchodom do vlasti, bola 12. čs. streleckému pluku ako poslednému z čs. plukov, ktorý aj posledný opustil Sibír, 6. júla 1920 vo Vladivostoku udelená bojová zástava.

Po príchode do Československa sa v rámci unifikácie čs. brannej moci spojil s domácim 12. peším plukom. Sídlo veliteľstva

pluku sa nachádzalo v Parkane (dnes Štúrovo), od novembra 1920 v komárňanskej Novej pevnosti. V októbri 1920 prevzal Peší pluk 12 po svojom legionárskom predchodcovi čestné meno Generála M. R. Štefánika a zástavu so stuhami, ktorá bola v roku 1928 nahradená kópiou.

Originál a kópia bojovej zástavy sú súčasťou zbierok VHÚ Praha. Replika bojovej zástavy bola pre múzejné a prezentačné účely vyrobená firmou Velebný & Fam., s. r. o., v Ústí nad Orlicí a do zbierok VHÚ – VHM Piešťany zaradená v roku 2009. Príležitostne je možné zástavu vidieť pri slávnostných udalostiach organizovaných Ministerstvom obrany SR alebo v rámci výstav, na ktorých sa podieľa VHÚ Bratislava.

Zástava pluku

Zástava má tvar obdĺžnika s rozmermi 1 430 × 1 040 mm. Je zhotovená z textilu krémovej farby a je obojstranne vyšívaná. Lícna strana je z troch strán lemovaná modro-červeným ornamentálnym vyšívaním. Časť lemu zástavy, ktorá je upevnená k žrdi, je čiernej farby. Zástava je po celom obvode z troch strán lemovaná širokou lesklou červenou šnúrou. V ľavom hornom rohu zástavy sú vyšité zlatou niťou štyri navzájom sa čiastočne prekrývajúce kruhy – štvorkružie, symbolizujúce jednotu Čiech, Slovenska, Moravy a Sliezska vyznačené dvomi linkami, a červené písmená ČSR. V pravom dolnom rohu lícnej strany zástavy je červenou niťou veľkými písmenami vyšitý v štyroch riadkoch názov vojenského útvaru „12. PLUK GENERÁLA Dr. MILANA ŠTEFÁNÍKA“.

Rubová strana je zhotovená z textilu červenej farby a orámovaná textilom krémovej farby. V ľavej strane červeného poľa zástavy je vyšitý znak Čiech – strieborný (biely) dvojchvostý lev so zlatou korunkou. V pravej časti červeného poľa sú zvisle umiestnené v dobovom prevedení farebné krajinské znaky Slovenska, Moravy a Sliezska. Okolo sú umiestnené výšivky bielych lipových lístkov s ornamentmi rovnakej farby. Zástava je upevnená na dvojdielnej drevenej žrdi morenej na čierne, ukončenej strieborným palcátom.

Text: Mgr. Viera Jurková
VHÚ – VHM Piešťany

MLADÉ A MODERNÉ

Foto: Ivan Kelemen